ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ

ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ,

Ὁ ὑπὲρ τοῦ ἈΡΧΊΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ,

Ἐκ τῆς τῶν ῥωμαίων γλώττης, εἰς τὴν ἑλληνικήν,

παρὰ τοῦ

Μαΐστρου τοῦ ΝΙΚΟΛΆΟΥ ΖΟΡΑΒΊΟΥ, ἐπὶ
τῆς τοῦ Κράκου πόλεως τῇ Ἀκαδημίᾳ, τῆς
Φιλοσοφίας διδασκάλου καὶ καθηγητοῦ,
μεταφρασθείς.

Ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας, χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ
τριακοστῷ δευτέρῳ.

M. T. CICERONIS,

Pro ARCHIA POETA

ORATIO,

Ex Latino ſermone, in Græcum,

A

Magiſtro NICOLAO ZORAWSKI,
in Academia Crac: Philoſophiæ Doctore, &
Profeſſore, tranſlata.

ANNO à Natiuitate DEI, M. DC. XXXII.

παρὰ τῷ Φραγκίσκῳ καισαρίῳ.

JN STEMMA

Jllustrissimi Domini,

D. VLADISLAI DOMINICI,

Dvcis in Zasław

OSTROGSKI,

&c. &c.

Θρησκείαν στερεὴν δηλοῖ αὐγοῦσα σελήνη,
Ὀικία ἣν εἶχεν, πάντοτε Δοῦκα σέο.
Ἀστὴρ ἀλλὰ διδάσκε, μικρὸν σὲ μηδὲν ἐφορᾶν,
Τὸ δὲ βέλος, ῥώμην ἐν πολέμοισι βείμον.

JLLVSTRISSIMO DOMINO,

D. VLADISLAO DOMINICO,

DVCI in Zasław

OSTROGSKI,

COMITI in Tarnow, &c. &c.

Domino ſuo obſeruandiſſimo.

M. NICOLAVS ZORAWSKI, in Acad. Crac. Philoſophiæ Doctor, & Profeſſor. S. P. D.

TErtius iam annus voluitur Jlluſtriſſime DVX, ex quo aderam Leopoli ſub tempus Synodi gentis Roxolanæ, in qua Jlluſtriſſimus ac Reuerendiſſimus eorum Metropolita, nec non reliqua vtriusq́ſtatus Vnitorum Eccleſiæ Romanæ turba, cum Conſtantinopolitanæ Sectatoribus, vt ſub vno Paſtore, Romano ſcilicet Pontifice viuerent,

uerent, erant inter ſe deliberaturi. Quod po-ſteaquam cognouiſſem ego, vt qui τὸ ἑλληνικὸν παιδεύθεν ἀεὶ ἐφίλησα, ſciremq; eam nationem Græcis gaudere Ceremoniis, non abs re me facturum exiſtimaui, ſi Græcè quoq; in aſſignato publico loco, magno qui tum aderat concurſu hominum, ne in eo negotio, quod animarum ſalutis ergo ſuſceperant, Schiſmatica pars fluctuaret, adhortarer. Ac quidem perſpectus mihi fuit Status Cauſæ & cardo in quo tota voluebatur controuerſiæ difficultas. Excuſa erat tota Hiſtoriæ antiquitas, quæ origionem religionis, occaſionem, modum quoq; ſatis luculenter edocuit. Aderant rationes firmiſſimæ, quæ oſtendere debebant, Patriarcham Conſtantinopolitanum ſemper Pontificem Romanum pro capite agnouiſſe, ipſiq; primatum in Eccleſia Dei, & primum ac immediatum poſt D. Petri mortem, locum & regimen conceſſiſſe. Fuit præterea hominum in me fauor & ſtudium incredibile, maximè verò (quem honoris cauſa nominabo) Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Domini D. Andreæ Prochnicki, Archiepiſcopi Leopolienſis, Senatoris prudentiſſimi, & literatorum amantiſſimi extitit ſingularis propenſio: qui me per Admodũ

Reue-

Reuerendum Dominum Melchiorem Stephanidam, eiuſdem Ciuitatis Canonicũ digniſſimũ, ne in propoſita mentis meæ cogitatione deſiſterem, humaniſſimè hortatus eſt. Atq; vt rem prolixiorem in pauca contraham, omnia mihi iam tunc erant parata, ſolaq; dies 28. Octobris, quæ prima Seſſionis eſſe debebat expectabatur, cum ecce, qui aduerſæ partis ſe veniſſe in cauſa diceret, adeſt nemo. Ita non cogitati modò mei, ſed totius etiam Vnitorum confluxus, illa abſentia partis alterius, irrita & ad Scopum quem ſibi præfixerat, non perducta fuerunt conamina. Illuſtriſſimus ſanè piæ memoriæ Parens Tuus. qui illius Synodi tunc & protector, & promotor, & planè author fuit, vna cum bonarum partium omnibus, quod promiſſorum pactis non ſtaretur tulit acerbiſſimè, Quod verò ad meam pertinebat παραίνεσιν, cupere ſe eam, ſi tunc ore proferri non potuit, ſaltem typis mandatam ſub ſuo Illuſtriſſimo nomine inter homines poſſe diuulgari. Quare reuerſus Cracouiam dum omnem lapidem moueo vt eam quam correctiſſimè oculis & iudicio hominum exhiberem, atq; etiam, quæ in dies magis ac magis doctior fit poſteritati haud iniucundam: en rumor mæſtiſſimus,

non meas modò, ſed omnium prorſus aures & animos complet, eum morte interceptum non amplius corpore iam nobiſcum, ſed tantum factis Heroicis, quæ in religionem, Rempub. ac in omnes bonos geſſit ſuperſtitem permanere. Quid faciam tali in caſu poſitus? patiar ne me auelli à ſuſcepto negotio? Nullum adeò firmum malum eſt, cui aliquid quod mederi illi poſſit non inueniatur. Itaq; Tu primus occurrebas, de quo tacita apud me cogitatio ne quid aliter facerem hortabatur. Videbam enim Te non nominis tantum Illuſtriſſimi Genitoris Tui eſſe participem, ſed omnium etiam virtutum quibus ille excellebat hæredem & viuam imaginem extitiſſe; quo circa etiam ſperabam, παραίνεσιν illam, ſi ſub Tuis auſpiciis in lucem prodiret, non minus Tibi quàm ſi ipſi gratam & iucundam futuram. Sed dum hæc mente diligentius reuoluo, neſcio quis Genius ne id facerem diſſuaſit. Retraxit me inprimis eam in lucem proferendi meus bis fruſtraneus conatus, vt quaſi ominoſum eſſet, tertio illam diuulgare velle: præſertim cum & occaſio quæ antea fuit opportuna, nunc protractione temporis longiori omnino euanuiſſe videretur. Iam vero illi ad quos maximè pertinere deberet,

adeò eſſent contumaces & σκληροτράχηλοι, vt eam non modo non lecturi eſſent, ſed etiam omnino cane & angue magis fugituri. Quare optimo conſilio me facturum exiſtimaui Illuſtriſſime Dux, ſi loco illius Tibi Orationem Ciceronis pro Archia Poëta ſcriptam & declamatam olim ab illo latinè, à me verò nunc Græcè in vſum & vtilitatem Studioſæ iuuentutis Academiæ Cracouienſis tranſlatam dedicarem. Nam cum & Tu ipſe hucuſq; penes eandem in conuerſatione Doctorum eſſe voluiſti, ab eaq; antequam à grauioribus negotiis vrgerere, tanquam à fonte Scientiarum omnium, riuulos Sapientiæ præcipuos haurire decreuiſti: nil fuit conuenientius, quam Tibi proferre aliquid ea lingua ſcriptum, qua omnes theſauri ſcientiarum traditi ſunt. Ariſtoteles certè ſi latinè legatur durus nimium & obſcurus eſt: idem ſi Græcè iucundiſſima quædam narratio: ita vt ſi ab omnibus, eo quo ſcripſit ſermone intelligeretur, non eſſet neceſſe vt tantis nos quæſtionibus, tot, ac tam ſcrupuloſis labyrinthis implicaremus. Politicorum verò in regenda Repub. præceptiones, varij euentus caſuum, belli & pacis temporibus, à nullis aliis melius, præterquam à Græcis ſunt tractati & expreſſi

 ſcripto-

ſcriptoribus. Quorum cognitio cum magis ad Te Jlluſtriſſime Dux quàm Logices aut Phyſices pertineat, quod ad Rempub. administrandam natus ſis, an mihi quis vitio vertat, quod Tibi Orationem hanc dedicarem, ad quam Tu legendam, primum nominis Tui inſcriptione allectus, tandem amore & dulcedine linguæ captus, reliquis per Te ipſum, qui Tuo ſtatui conueniunt ſcriptoribus, abſq́; interprete frui poſſis? Nam ſi quis Te in tanto ſplendore fortunæ Tuo, tanto comitatu familiæ, tot deniq́; aulicis negotiis intricatum eſſe dicat, quominus hiſce quæ Tibi à me offeruntur vacare poſſis, vehementer errat. Velim enim perſuadeat is ſibi, aliam longè principibus & excelſo loco natis eſſe indolem & naturam diuinitatis in ſe particulam continentem, ab his qui non ita altè nimis educantur. Nam quod his difficile eſt, illis facillimum: quod illis familiare & proprium, in his impoſſibile omnino & inſtar miraculi reperitur. Francorum certè Reges leproſos ſolo contactu ſanare dicuntur. Iulius Cæſar, vno tempore pluribus ſcriptoribus, in diuerſa materia, res à ſe multum diſtantes dictitabat. Mithridates Bithiniæ Pontiq́; Rex laudatur à Gellio, quod cum duabus

bus

bus & viginti nationibus imperaret, ipſarum lingua ſingulis, non minus ſcitè locutus ſit, quam ſi gentilis earum eſſe videretur. Atq; vt in Te ipſo id verum eſſe oſtendam Illuſtriſſime Dux; quis ita vecors fuit, qui non miraretur Tuam illam prudentiam, illam liberalitatem, illam humanitatem, quam dum eſſes Petricouiæ pro Tribunalitiis iudiciis arbiter Deputatus, ſummis, mediocribus, infimis exhibebas? quæ omnia tanta in Te erant, vt dum prima illa rudimenta & quaſi incunabula virtutis Tuæ, eo in primo officio Tuo & dignitate conſtitutus ibi deponeres, Atauorum, Auorum, Parentis deniq; Tui, ac totius inclytæ Zaslaviorum *Domus referre veram imaginem viderere. Atq; hæc omnia in tenera Tua ætate, & quæ nondum in virum creuit, à Te ita geſta ſunt, vt omnino Tibi Diuinitatis vim ineſſe quandam nemo eſt qui reluctetur. verùm vt his laudibus virtutum tuarum in aliud tempus & occaſionem reiectis, rationes quæ me ſub Tuo Illuſtri nomine edere hunc laborem meum compulerunt vlterius proſequar, fuit & hæc quæ ſequitur non contemnenda. Nam cum eo vel maximè Studioſam iuuentutem Academicam (eam præſertim quæ Nouo-*

 dworſcij

dworſcij Herois in Muſas liberaliſſimi præceptoribus vtitur) ad Græcanicas literas inflammare vellem, ſciremq́ eam frequenter ab illis neſcio cuius culpâ abhorrere ſolere: ne illas contemneret in poſterum, optima ratione illi præfigi Tuum Illuſtre nomen curaui. Etenim cum omnibus fermè in rebus multum refert, quid aliquis aliqua de re ſentiat & opinetur: ac ea opinio hominum ſæpenumero ab eorum accidentium conſideratione, quæ illi ab extra veniunt, non quæ intus hærent exiſtit; fient profecto Græcæ literæ aliquo apud eos in honore, ad quas ediſcendas ego, cum hunc laborem meum instar facis præferens, eundem non alicui viliori perſonæ, ſed Tibi, quem vniuerſa iuuentus tanquam ſolem rutilantem intuetur, antiquâ Ducum è ſtirpe progenito dedicarim. Excipe ergo Illuſtriſſime Dux Orationem pro humanitatis ſtudijs ſcriptam, quæſo, humaniter. Tuis auſpicijs diſcat ſtudioſa iuuentus eam linguam, quâ tot Heroes olim, tot Philoſophi, tot Imperatores, ipſa deniq́ humanarum diuinarumq́ rerum ſapientia locuta eſt. Cuius vtilitas tanta, vt nemo perfectè aut ſaltem iucundè Philoſophus, nemo Orator, nemo Theologus, qui aliquid de

eadem

eadem non degustaret. Dulcor verò & suauitas tanta, quanta ab his percipi potest, qui de fonte ipso potius & non de riuulis haurire didicerunt. Meum profectò erit Deum Optimum precari, vt non modo Te Illustrissime Dux saluum & incolumem diu viuere concedat: verum etiam ab Academia hac inclytà, cuius institutioni Te totum tradidisti, cùm alijs artibus & scientiis, tùm etiam Græca lingua sapientiam assecutum, in consilijs dandis aliquando Reipub. atq; ab ea periculis remouendis, Diuinum quid faciat apparere. Datum Cracouiæ è Collegio minore, IV. Cal. April. Anno 1632.

Ad

AD

Studioſam iuuentutem

ACADEMICAM

Nouodworſcianam.

ἘΞΈΓΕΡΣΙΣ.

QVòd quondam diuinus ille Plato pro tribus gratias naturæ egiſſe fertur, nimirum quòd eum hominem non animal brutum procreaſſet, deinde quod virum non fæminam, adextremum quod Græcum non barbarum: totidem quoq; nunc vobis eueniſſe video Adoleſcentes optimi. Tria enim ſunt è quibus ſummam lætitiam capere, & quaſi ſorti & conditioni temporis ſtudiorum Veſtrorum congratulari iure merito debeatis. Primum quòd in hac ACADEMIA quæ in his Septemtrionalibus Oris vnica eſt, ac proinde totius Europæ non poſtrema, nauare vos operam literis contigerit: Alterum, quòd in aſſequendis illis, vtimini Præceptoribus ijs, qui non modò liberali fundatione Herois Nouodworſcij incomparabilis ad officium ſuum ſtrenuè obeundum inuitantur: Sed etiam habent, diligentiæ ſuæ circa vos erudiendos Prouiſorem, Admo-

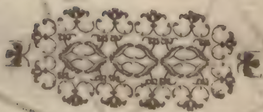
dum

dum Reueren: D. ADAMVM OPATOVIVM Sac: Theologiæ Doctorem & Professorem, qui frequenti Scholarum visitatione sua, admonitione sanè paternâ, examinum prætereà seuerâ constitutione, ita eos erigit, ita corroborat, ita reficit, vt nihil magis quàm de profectu cogitent Vestro. Tertium, habere vos plerosq; in hâc eadem ACADEMIA, qui Græcis & Hebraicis literis instructi, vt ad verum eruditionis culmen peruenire valeatis, possunt vos haud mediocriter adiuuare. E quorum numero cum ego pars minima sim, ac cum illis eruditione nullo modo comparandus: affectu certè, vos in studijs Vestris adiuuandi, omnino par, hunc laborem meum sub Illustri nomine Ducis WLADISLAJ DOMINICI OSTROGSKI, in lucem prodeuntem Vestræ quoque lectioni commendare duxi à me esse non alienum. Quod quidem dum perago, videor mihi quid simile Lacedæmonijs facere velle. Vt enim illi, venenum infantibus adhuc, cum lacte materno in os instillabant, ac processu temporis sub maiori quantitate sumere adigebant, efficiebantque, vt eis, à tenera ætate sensim illi assuefactis, postea in virili affatim etiam & in copia sumentibus minime noceret, sed in alimentum conuerteretur: ita profectò ego, qui venenum istud, laborem videlicet circa Græcas literas, quo præstantissima ingenia Vestra videmus sæpenumero

enecari,

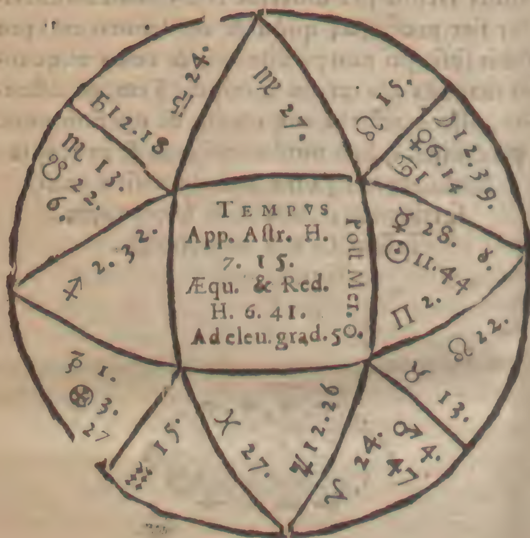
enecari, vt omnino non modo non nociuum vobis, ſed etiam ſalubre in grandiori ætate efficerem, paulatim vobis quaſi cum lacte Romanæ facundiæ Ciceronis, quod vobis Mater noſtra communis ACADEMIA in tenera ora inſtillat volui immiſceri. Huic aſſuefacti atque eodem à teneris annis enutriti, cum ad maturiores perueneritis, non modo illud vobis non obfuiſſe aliquando, verum etiam fatebimini fructus tuliſſe vberrimos. Etenim ita certè exiſtimo, ſi huic lucubrationi meæ maturè & ſedulò incubueritis, atque in ea prægustata Græcæ linguæ dulcedine, vos ad grauiorum authorum ſcripta contuleritis: non tantum Ariſtotelis Philoſophiam, qui latinè ſpinoſus eſt, ſed etiam multa in ſacris literis, multa in Politicis, in Pöëtis multa, in Oratoribus quam plurima humanarum Diuinarumq; rerum recondita ſummâ cum animi voluptate addiſcetis. Sed quoniam ſi hæc vna ſolum Oratio mea à vobis aſſiduè lectitaretur, faſtidium fortè pareret: idcirco adſunt mihi & alia eiuſdem Ciceronis ad leuandum tædium in Græcum ſermonem conuerſa opera. Adeſt Oratio pro Lege Manilia. Adeſt Lælius ſiue de Amicitia Dialogus. Adſunt inſuper tres Libri Officiorum iam parati, qui ſi hanc Orationem beneuolè cum vtilitate ſtudiorum Veſtrorum acceperitis, prodibunt breui in lucem, atque vos cupidos ſciendi maximè adiuuabunt.

uabunt. Iam verò cum Græca lingua multiplex ſit ac copioſa propter Dialectorum varietatem, quibus ignoratis, perfectus eius vſus haberi nequit, vt omni ex parte à me vobis prouideretur, adiunxi vobis Orationem Dominicam ſex Dialectis variatam. Quod ſanè exemplum meum ſi imitati fueritis, ac vos ſimiliter in vertendis latinis per diuerſas Dialectos exercueritis: fiet profectò, quòd & me laboris mei pro vobis ſuſcepti non pænitebit, & vobis aliquando magnus ille rerum interpres Tempus oſtendet, iſto exercitio vos oleum & operam non perdidiſſe. Sed modus quidem & præcepta huius exercitij à me poſteà breuiter præſcribentur: nunc iam Ciceronem ipſum Græcè loquentem videamus.

Thema cæli pro eo temporis puncto quo huius Orationis versio inchoata est.

ANNO 1631. Die 2. Iunij.

Mart.

Victurus Genium debet habere liber.

ΛΟΓΟΣ

ὑπὲρ τοῦ

ἈΡΧΊΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ͂.

ORATIO

Pro

ARCHIA POETA.

ἘΆν τί ἐστιν ἐπ' ἐμοὶ τῆς ἀγχινοίας, ὦ κριταί, ἥπερ εὖ οἶδα ὡς ὀλίγην εἶναι: ἢ δὲ εἴ τις ἡ τοῦ λέγεσθαι ἄσκησις, ἐφ' ᾗ με οὐκ ἐξαρνός εἰμι μετρίως διατετρίφθαι: ἢ δέ, τοῦ πράγματος τούτου τρόπος τις, ἀπὸ τοῦ τῶν τε βελτίστων τεχνῶν σπουδάζεσθαι, καὶ τῆς παιδείας πορευόμενος: ἀφ' οὗ ἐγώγε μηδὲν κατεξομολογοῦμαι τὸ τῆς ἡλικίας μου μέρος μεμυσταγμένον: τουτωνὶ

SI quid est in me ingenij, iudices, quod sentio quam sit exiguum: aut si qua exercitatio dicendi, in qua me non inficior mediocriter esse versatum: aut, si huiusce rei ratio aliqua, ab optimarum artium studijs, & disciplina profecta, à qua ego nullũ confiteor ætatis meæ tempus abhorruisse: earum

rerum omnium, vel in primis hic A. Licinius fructum à me repetere prope ſuo iure debet. Nam quoad longiſſime poteſt mens mea reſpicere ſpatiũ præteriti temporis, & pueritiæ memoriam recordari vltimam, inde vſque repetens, hunc video mihi principem, & ad ſuſcipiendam, & ad ingrediendam rationem bonorum ſtudiorum extitiſſe. Quod ſi hæc vox huius hortatu, præceptiſq; conformata, nonnullis aliquando ſaluti fuit: à quo id accepimus, quo cæteris opitulari, & alios

πάντων τῶν πραγμάτων, μάλιστα πρὸς τοῖς πρώτοις ὅδε Αὖλος Λικίνιος καρπὸν παρ' ἐμοῦ ἀπαιτῆσαι σχεδὸν κατὰ τὸ δίκαιον αὐτοῦ ἐστιν ὀφειλόμενος. εἰ μὲν γὰρ ἡ διάνοιά μου μέχρι οὗ ἂν πορρωτάτω ἀναβλέπειν τοῦ παρεληλυθότος χρόνου δυναμένη, καὶ τὴν τοῦ βρέφους μνήμην ἀναμιμνήσκεσθαι ἐσχάτην, ἄχρι τοῦ ἐκεῖθεν πεμπαζόμενος, τοῦτον ὄπτομαι ἐμοὶ ἄρχοντα, καὶ πρὸς τὸ ὑποδέξασθαι, καὶ πρὸς τὸ ἄρξασθαι τοῦ τουτὶ τῶν σπουδῶν τρόπου παραγεγονέναι. εἰ μὲν οὖν ἡ αὕτη φωνὴ τούτου τῷ νουθετήματι, καὶ καθηγήσεσι, συσχηματισθεῖσα, ἐνίοις ποτὲ τῇ σωτηρίᾳ ἐγένετο: ὑφ' οὗ τοῦτ' ἐλάβομεν, ᾧ σὺν ἄλλους ἀμύνεσθαι, καὶ σὺν ἑξῆς δια-

σώζειν

σώζειν δυνάμενοι, τούτῳ ἀμέλει αὐτῷ, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, τό τε ἐπικουρεῖν, καὶ τὸ ἀμύνεσθαι φέρειν ἐσμὲν δίκαιοι. μηδέ, τις παρ' ἡμῖν τοῦθ' οὕτω λέγειν ἴσως θαυμάζειν, ὅτι ἄλλο μέν τι ἐν τούτῳ τὸ δύνασθαι εἴη τῆς ἀγχινοίας, μηδὲ ὁ αὐτὸς τοῦ λέγεσθαι τρόπος, ἤτοι μάθησις: οὔτε καὶ ἡμεῖς μὲν ταύτῃ ὅλῃ τῇ σπουδῇ παντελῶς ποτὲ ἀνακείμενοι γεγόναμεν. αἱ μὲν γὰρ πᾶσαι τέχναι, αἱ φιλανθρωπικαί, ἔχουσαι τυγχάνουσι δεσμόν τινα κοινόν, καὶ οἱονεὶ τῇ συγγενείᾳ δεινὶ ἀλλήλων συνέχονται. αὐτὰρ οὐ μή τις ὑμῶν θαυμαστῶς ἔχῃ, ἐμὲ ἐν τῷ ζητήματι νομίμῳ τε, καὶ τῇ κρίσει δημοσίᾳ,

ſeruare poſſemus, huic profecto ipſi, quantum eſt ſitum in nobis, & opem, & ſalutem ferre debemus. Ac, ne quis à nobis hoc ita dici forte miretur, quod alia quædam in hoc facultas ſit ingenij, neque hæc dicendi ratio, aut diſciplina: ne nos quidem huic cuncti ſtudio penitus vmquam dediti fuimus. Etenim omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, habent quoddam commune vinculum, & quaſi cognatione quadam inter ſe continentur. Sed ne cui veſtrum mirum eſſe videatur, me in quæſtione legitima, & in iudicio publico,

cũ res agatur apud prætorem populi Rom. lectiſſimum virum, & apud ſeueriſſimos iudices, tãto conuentu hominum, ac frequentia, hoc vti genere dicendi, quod non modo à conſuetudine iudiciorum, verum etiam à forenſi ſermone abhorreat: quęſo à vobis, vt in hac cauſa mihi detis hanc veniam, accommodatã huic reo; vobis, quemadmodũ ſpero, non moleſtam: vt me, pro ſummo poeta, atque eruditiſſimo homine dicentẽ, hoc concurſu hominũ literatiſſimorũ, hac veſtra humanitate, hoc

ὄντος τοῦ πράγματος παρά τόν τε ἔπαρχον τῶν ῥωμαίων ἐκλεκτάτον ἄνδρα, καὶ παρὰ τοὺς κρίνοντας αὐστηροτάτους, τοσαύτῃ συνόδῳ τε τῶν ἀνθρώπων, καὶ πλήθει, τούτῳ χρῆσθαι τῷ τοῦ λέγειν γένει, τῷ οὐ μόνον ἀπὸ τῆς συνηθείας τῶν κρίσεων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀγοραίου λόγου βδελυττομένῳ· δέομαι παρ' ὑμῶν, τοῦ ἐν ταύτῃ τῇ δίκῃ δοῦναί μοι τὴν συγγνώμην, τὴν μὲν ἐπιτηδείαν τουτωὶ τῷ φεύγοντι; ὑμῖν δὲ, καθάπερ ἐλπίζω, οὐ χαλεπήν: ὡς ἐμὲ, ὑπὲρ τοῦ ἀκροτάτου ποιητοῦ, ἤτοι μεμαθηκοτάτου ἀνθρώπου λεχθέντα, ταύτῃ τῇ συνδρομῇ τῶν ἀνθρώπων ἐς ἄκρον τῆς παιδείας ἐληλακότων, ταύτῃ τῇ ὑμῶν φιλανθρωπίᾳ, τούτῳ

τέλος

τέλος τῷ ἐπάρχῳ ἀσκησαμένῳ τὴν κρίσιν, ἐᾶν περὶ τῶν σπουδῶν φιλανθρωπίας, καὶ τῶν γραμμάτων, εἶναι κατὰ μικρὸν παρρησιαστικώτερον: καὶ ἐπὶ τοιούτου προσώπου, τοῦ διὰ τὴν σχολήν, καὶ σπουδὴν ἥκιστα ἀμφὶ τὰ τῶν κρίσεων, καὶ τῶν κινδύνων πεπραγματευμένου, χρῆσθαι σχεδὸν καινῷ τινι, καὶ ἀήθει τῷ τοῦ λόγου εἴδει. τὸ δὲ ἐμοὶ παρ' ὑμῖν νέμειν τε, καὶ συγχωρεῖν αἰσθησόμενος: ἀπεργάσομαι δὴ, τοῦτον τὸν Αὖλον Λικίνιον οὐκ ἔστιν ὅτι ἀφορίζειν, πολίτην ὄντα, ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολιτῶν: ἀλλὰ δὲ, καὶ οὐκ ὄντα, οἴεσθαι ὑμᾶς μεταπεμψόμενον. Ὡς μὲν γὰρ τάχιστα ἐκ τοῦ παιδίου ἐξῆλθεν Ἀρχίας, ἀπὸ δὲ τούτων τῶν τεχνῶν, αἷς

deniq̃ue prætore exercente iudicium, patiamini de ſtudijs humanitatis, ac literarũ, paulo loqui liberius: & in eiuſmodi perſona, quæ propter otium, ac ſtudium minime iudicijs, periculiſq̃ue tractata eſt, vti prope nouo quodã, & inuſitato genere dicendi. Quod ſi mihi à vobis tribui, cõcediq; ſentiam: perficiam profecto, vt hunc A. Licinium non modo non ſegregandum, cum ſit ciuis, à numero ciuium: verumetiam, ſi non eſſet, putetis aſciſcendum fuiſſe. Nam vt primum ex pueris exceſſit Archias, atq; ab ijs artibus, quibus ætas

ætas puerilis ad humanitatem informari ſolet, ſe ad ſcribendi ſtudium contulit: primum Antiochiæ (nam ibi natus eſt, loco nobili, & celebri quondam vrbe, & copioſa, atq; eruditiſſimis hominibus, liberaliſſimiſq; ſtudijs affluenti) celeriter antecellere omnibus ingenij gloria contigit. poſt in ceteris Aſiæ partibus, cunctaque Græcia, ſic eius aduentus celebrabatur, vt famam ingenij, exſpectatio hominis; exſpectationem, ipſius aduentus, admiratioq; ſuperaret. Erat Italia tunc plena Græ-

ἡ ἡλικία παιδαριώδης ἐπὶ τὴν φιλανθρωπίαν εἰδοποιεῖν φιλησαμένη, ἑαυτὸν εἰς τὴν τοῦ γράφειν ἐπιθυμίαν προσήνεγκεν: πρῶτον μὲν ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ (ἐκεῖ γὰρ ἐγεννήθη, τόπῳ εὐγενεῖ τε, καὶ εὐκλεεῖ πάλαι πόλει, καὶ ἀμφιλαφεῖ, καὶ ἀσκηθειστάτων ἀνθρώπων, καὶ ἐλευθερωτάτων σπουδῶν ἐπιρύτῳ) σύδην ὑπερβάλλειν τοῖς ἅπασι τῇ τῆς εὐφυΐας δόξῃ ξυνέβη. εἶτα ἐν ἄλλοις τῆς Ασίας μέρεσι, καὶ πάσης τῆς ἑλλάδος, οὑτωσὶ παρουσίαν αὐτοῦ ἐπεφημίζετο, ὥστε τὸ μὲν κλέος τῆς ἀγχινοίας, ἡ προσδοκία τοῦ ἀνθρώπου! τὴν δὲ προσδοκίαν, αὐτοῦ ἥτε ἐπιδημία, καὶ τὸ θάμβος ἐπαρθῆναι. ἐπληρώθη τότε ἡ Ἰταλία τῶν ἑλληνικῶν

τεχνῶν

τεχνῶν τε, καὶ μαθημάτων: αἱ δὲ σπουδαὶ αὗται, καὶ ἐπὶ τῷ μὲν Λατίῳ σφοδροτέρως τότε ἐκεπονοῦντο, ἢ νῦν ἐπὶ ταῖς αὐταῖς ταῖς πόλεσι: καὶ ἐνταῦθα ἐν τῇ ῥόμῃ, διὰ τὴν ἀτρεμίαν τοῦ κοινοῦ, οὐκ ἠτημελοῦντο. τοῦτον μὲν οὖν οἱ Ταραντινοί τε, καὶ οἱ ῥηγινοί, καὶ Νεαπολίται, τῇ πόλει, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμίοις ἐδωρήσαντο: οἱ δὲ πάντες, οἱ περὶ τὸ τῶν φύσεων κρῖναι δυνάμενοι, τῇ τε εἰδήσει, καὶ τῷ καταγωγίῳ ἄξιον ἐνόμισαν. ταύτῃ τῇ εὐκλείᾳ τοῖς ἀποῦσι γνωρισάμενος ὢν, ἐς τὴν ῥώμην ἀφίκετο, τοῦ Μαρίου ὑπατεύοντος, καὶ τοῦ Κατούλου. τετυχηκὼς ἦν πρώτως τῶν ὑπάτων, ὧν μὲν ἄλλος τὰ μὲν πρὸς

carum artium, ac diſciplinarum: ſtudiaque hæc & in Latio vehementius tum colebantur, quam nunc iiſdem in opidis: & hic Romæ, propter tranquillitatem reipubl. non negligebantur. Itaque hunc & Tarentini, & Rhegini, & Neapolitani, ciuitate, ceteriſq; præmijs donarũt: & omnes, qui aliquid de ingenijs poterant iudicare, cognitione, atque hoſpitio dignũ exiſtimarunt. Hac tanta celebritate famæ cum eſſet iam abſentibus notus, Romam venit, Mario conſule, & Catulo. nactus eſt primum conſules eos, quorum alter res ad ſcriben-

ſcribendum maximas, alter cum res geſtas, tum etiam ſtudium, atq; aures adhibere poſſet. Statim Luculli, cum prætextatus etiam tum Archias eſſet, eum domum ſuam receperunt. Sed enim hoc non ſolum ingenij, ac literarũ, verum etiam naturæ, atq; virtutis fuit, vt domus, quæ huius adoleſcẽtiæ prima fuerit, eadem eſſet familiariſſima ſenectuti. Erat temporibus illis iucundus Qu. Metello illi, Numidico, & eius Pio filio. audiebatur à M. Æmilio: viuebat cum Qu. Catulo, & patre, & filio: à L. Craſſo colebatur:

τὸ γράφειν μέγιστα, ἄλλος δὲ τὸ μὲν τὰ πεπραγμένα, τὸ δὲ τὴν σπουδὴν, καὶ τὰ ὦτα συνάπτειν ἂν δύναιτο. αὐθὺς οἱ Λουκοῦλλοι, ἔτι περιπορφύρου τότ᾽ ἔτι τοῦ Ἀρχίου ὄντος, αὐτὸν ἐπὶ οἰκίαν τὴν αὐτῶν ὑπεδέξαντο. ἀλλὰ μὲν γὰρ τοῦτο οὐ μόνον τῆς ἀγχινοίας, καὶ τῶν γραμμάτων, ἀλλὰ δὲ τῆς τε φύσεως, καὶ τῆς ἀρετῆς ἦν, ὡς οἴκησις, ἡ τῆς ἐφηβείας τούτου πρώτη γενομένη, ἡ αὐτὴ ἐχείη ἂν οἰκειοτάτους καὶ πρὸς τὸ γῆρας. ἦν καιροὺς ἐκείνους τερπνὸς Κοΐντῳ Μετέλλῳ ἐκείνῳ, τῷ Νουμιδικῷ, καὶ τῷ αὐτοῦ τῷ Πίῳ υἱεῖ. ἠκροᾶτο παρὰ τοῦ Μάρκου Αἰμιλίου: ἐβιοῦτο μετὰ τοῦ Κοΐντου Κατούλου, πατρός τε, καὶ τοῦ υἱοῦ: ὑπὸ τοῦ Λουκίου Κράσσου ἐσεβάζετο:

Λου-

Λουκόλλους δέ, τόν τε Δροῦσον, καὶ τοὺς Ὀκταβίους, καὶ τὸν Κάτωνα, καὶ ὅλην τὴν Ὀρτησίων τὴν οἰκίαν, δεδεμένην τῇ συνηθείᾳ κρατήσας, διετίθετο μεγίστῃ τῇ τιμῇ, ὅτι αὐτὸν οὐ μόνον ἀποθεραπεύσαντο, οἱ μανθάνειν τι, ἢ ἀκροᾶν ἐπιθυμοῦντες, ἀλλὰ καί, εἴ τινες ἴσως πλασάμενοι. Ἐν τούτῳ ἅλις διὰ μακροῦ διαχωρήματος, μετὰ τοῦ Λυκίου Λουκόλλου ἐς τὴν Κιλικίαν ἀπάρας, καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἐπαρχίας μετὰ τοῦ αὐτοῦ Λουκόλλου ἀφεστηκώς, ἧκεν εἰς τὴν Ἡράκλειαν: οὔσης δὲ ταύτης τῆς πόλεως τῷ τε ἐπιεικεστάτῳ δικαίῳ, καὶ τῇ σπονδῇ, προσγραφθῆναι αὐτὸν ἐπ' ἐκείνων τὴν πόλιν ἠτέλησεν: καὶ τοῦτο, ὅτι

Lucullos vero, & Drusum, & Octauios, & Catonem, & totam Hortensiorum domum, deuinctam consuetudine cum teneret, afficiebatur summo honore, quod eum non solum colebāt, qui aliquid percipere, aut audire studebant, verum etiam, si qui forte simulabant. Interim satis longo interuallo, cum esset cum L. Lucullo in Ciliciam profectus, & cum ex ea prouincia cum eodem Lucullo decederet, venit Heracleam: quæ cū esset ciuitas æquissimo iure, ac fœdere, adscribi se in eam ciuitatem voluit: idque, cum

ipſe per ſe dignus putaretur, tum auctoritate, & gratia Luculli ab Heraclienſibus impetrauit. Data eſt ciuitas Sillani lege, & Carbonis, ſi qui fœderatis ciuitatibus adſcripti fuiſſent: ſi tum, cum lex ferebatur, in Italia domicilium habuiſſent, &, ſi ſexaginta diebus apud prætorem eſſent profeſſi. Cum hic domicilium Romæ multos iam annos haberet, profeſſus eſt apud prætorem, Qu. Metellum, familiariſſimũ ſuum. Si nihil aliud, niſi de ciuitate, ac lege dicimus, nihil dico amplius: cauſa dicta eſt. Quid

μὴ δι' αὐτοῦ ἄξιος νομισθεὶς, ὅτι δὲ τῇ τε αὐθεντίᾳ, καὶ τῇ χάριτι τοῦ Λουκόλλου παρὰ τῶν Ἡρακλείων ἀπήνεγκεν. ἐδόθη ἡ πόλις κατὰ τὸν τοῦ Συλλάνου νόμον, καὶ τὸν τοῦ Κάρβωνος, εἴ τινες ὁμωμοκυίαις ταῖς πόλεσι προσγραφθέντες εἴησαν: εἰ τοῦ νόμου ἐπαχθέντος, κατοικίαν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔχοιεν, εἰ δὲ ἑαυτῶν ἑξήκοντα τῶν ἡμέραις παρὰ τὸν ἔπαρχον ἐπηγγείλαντο. τοῦτο μὲν οὖν κατοικίαν τὴν ῥώμησι πρὸ τῶν ἤδη πολλῶν ἐτῶν ἔχοντος, ἐπαγγελθέντος δὲ παρὰ τὸν ἔπαρχον, Κοΐντον Μέτελλον, οἰκειότατον αὐτοῦ. ἢν οὐδὲν ἄλλο, εἰ μὴ περὶ τῆς πόλεως, καὶ τοῦ νόμου λαλοῦμεν, οὐδὲν ἂν ἐπὶ τούτοις φαίην: ἡ δίκη κεκρικυῖα τυγχάνει. τί μὲν γὰρ

μὲν γὰρ τούτων ἀνασκευάζειν, ὦ Γράκχε, δυνάμενον; τῇ μῶν οὖν τῇ Ηρακλείᾳ προσγραφθέντα αὐτὸν ἀρνήσῃ; πάρεστι ἀνὴρ ἀκροτάτῃ αὐθεντίᾳ τε, καὶ θρησκείᾳ, καὶ τῇ πίστει Λύκιος Λεύκολλος, ὃς αὐτὸν οὐ δοξάζειν, ἀλλ᾽ εἰδέναι: οὐκ ἀκηκοέναι, ἀλλ᾽ ὀφθῆναι: οὐ παραγεγονέναι, ἀλλὰ πεπραχέναι φθέγγεται. πάρεισι ἱράκλειοι οἱ πρεσβεῖς εὐγενέστατοι ἄνθρωποι, οἱ ταύτησι τῆς κρίσεως ἕνεκα, σὺν τοῖς προστάγμασι, καὶ δημοσίᾳ τῇ μαρτυρίᾳ παραγενόμενοι, οἱ προσγραφθέντα τοῦτον τῇ ἡρακλείᾳ ἦναι φάσκουσιν. ἐν ταῦθα σὺ τῶν πινάκων ἐπιποθεῖς τῶν ἡρακλείων δημοσίων, οὓς τῷ πολέμῳ Ἰταλιώτῃ, κατακαυθέντος

enim horum infirmari, Gracche, potest? Heracliæ ne esse eum adscriptũ negabis? Adest vir summa auctoritate, & religione, & fide L. Lucullus, qui se non opinari, sed scire: non audiuisse, sed vidisse: non interfuisse, sed egisse dicit. adsunt Heraclienses legati nobilissimi homines, qui huius iudicij causa, cum mandatis, & cum publico testimonio venerunt, qui hunc adscriptum Heracliæ esse dicunt. Hic tu tabulas desideras Heracliensium publicas, quas Italico bello, incenso tabulario,

rio,

lario, interiſſe ſcimus omnes. Eſt ridiculum, ad ea, quæ habemus, nihil dicere; quærere quæ habere non poſſumus: & de hominum memoria tacere, literarum memoriam flagitare: &, cum habeas ampliſſimi viri religionem, integerrimi municipij iuſiurandum, fidemq; eam, quæ deprauari nullo modo poſſunt, repudiare: tabulas, quas idem dicis ſolere corrumpi, deſiderare. At domicilium Romæ non habuit is, qui tot annis ante ciuitatem datã, ſedem omnium rerum ac fortu-

τοῦ πινακοδοχίου, ἀπολωλεκέναι ἴσμεν ἅπαντες. ἔστι γελοῖον, τὸ μὲν πρὸς τὰ ἐχόμενα, οὐδὲν εἰπεῖν, τὸ δὲ ζητεῖσθαι τὰ οὐκ ἔχειν δυνάμενα: καὶ περὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων τῇ μνήμῃ σιωπᾷν, τὴν δὲ μνήμην τῶν γραμμάτων ἐξαιτεῖσθαι: καί, ἔχοντές σου τοῦ μὲν ἀμαξιαιοτάτου ἀνδρὸς τὴν εὐλάβειαν, ἀμεμπτοτάτης δὲ τῆς πόλεως ὅρκον, καὶ τὴν πίστιν, ταύτην τὰ μὲν ἀγαρράπτειν μηδένα τὸν τρόπον δυνάμενα, παραιτεῖσθαι: τῶν δὲ πινάκων, τῶν κατὰ τὸ τοῦ σεαυτοῦ λέγειν παραφθείρεσθαι εἰωθότων, ἐπιθυμεῖν. ἀλλὰ μὴν τὸ δωμάτιον ἐν τῇ ῥώμῃ οὐκ εἶχεν οὗτος, ὃς ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη πρὸ τοῦ τῆς πόλεως δοῦναι, ἑδώλιον πάντων τῶν πραγμάτων καὶ κατα-

χέσεων αὐτοῦ ῥώμῃσι καθίδρυσεν. ἀλλὰ δὲ οὐκ ἐπηγγείλατο. μᾶλλον δὲ τούτοις τοῖς πίναξι ἐπηγγείλατο, τοῖς μόνοις ἐκ τῆς ἐκείνης ἐπαγγελίας τε, καὶ τοῦ συλλόγου τῶν ἐπάρχων, κατέχουσι τῶν δημοσιακῶν πινάκων τὴν αὐθεντίαν. οἱ μὲν γὰρ τοῦ Ἀππίου πίνακες, ὅταν ἀπεριοπτοτέρως διατηρησάμενοι λεχθείησαν, τοῦ δὲ Γαβινίου, μέχρι μὲν οὗ ἀάβακτος ἦν, ἡ φαυλότης, μετὰ δὲ τὴν καταδίκην, ἡ συμφορὰ, πᾶσαν τὴν τῶν πινάκων πίστιν ἀποσφραγισθείη: ὁ μὲν μέτελλος ἀνὴρ ὁσιώτατος τε, καὶ μετριώτατος τῶν ἁπάντων, τοσαύτῃ τῇ ἐπιμελείᾳ ὢν ἐγένετο, ὡς πρὸς τὸν Λύκιον Λέντουλον τὸν ἔπαρχον, καὶ πρὸς τοὺς σύγκελλας ἀφιξάμενος, τῇ δὲ τοῦ ἑνὸς

narum suarum Romæ collocauit. At non est professus. Immò verò ijs tabulis professus, quæ solæ ex illa professione, collegioq; prætorum, obtinent publicarum tabularum auctoritatem. Nam cum Appij tabulæ, negligentius asseruatæ dicerentur, Gabinij, quandiu incolumis fuit, leuitas, post damnationem, calamitas, omnem tabularum fidem resignasset: Metellus, homo sanctissimus, modestissimusq; omnium, tanta diligentia fuit, vt ad L. Lentulum prætorẽ, & ad iudices venerit, & vnius

nominis

nominis litura ſe commotum eſſe dixerit. His igitur tabulis nullam lituram, in nomine A. Licinij videtis. Quæ cum ita ſint, quid eſt, quod de eius ciuitate dubitetis, præſertim cum alijs quoq; in ciuitatibus fuerit adſcriptus? Etenim cum mediocribus multis, & aut nulla, aut humili aliqua arte præditis, gratuito ciuitatem in Græcia homines impertiebãtur, Rheginos credo, aut Locrenſes, aut Neapolitanos, aut Tarentinos, quod ſcenicis artificibus largiri ſolebãt, id huic, ſumma ingenij prædito gloria, noluiſſe. Quid?

ὀνόματος ἐξαλοιφῇ τεταραχέναι αὐτὸν λεξάμενος ἐτύγχανε. τούτοις μὲν οὐ τοῖς πίναξι οὐδεμίαν τὴν ἐξαλοιφὴν, εἰς τοὔνομα τοῦ Αὔλου Λυκινίου ὁρᾶτε. τῶν δὲ οὕτως ἐχόντων, τί ἂν γένοιτο, ὑμᾶς περὶ τῆς αὐτοῦ πόλεως ἀμφιγνοεῖν, καὶ ταῦτα τοῦ ἄλλαις ταῖς πόλεσι προσγραφθέντος; τοῖς μὲν γὰρ μετρίοις πολλοῖς, καὶ ἢ μηδεμίᾳ, ἢ προσγείᾳ τινὶ τῇ τέχνῃ κεκοσμημένοις, δωρεὰν τὴν πόλιν ἐπὶ τῆς ἑλλάδος τῶν ἀνθρώπων μεταδεδωκότων, ῥηγίνους πιστεύω, ἢ τοὺς Λοκροὺς, ἢ τοὺς Νεαπολίτας, ἢ τοὺς Ταραντίνους, τὸ μὲν σκηνικοῖς τοῖς τεχνίταις δωρεῖσθαι φιλησαμένους, τούτῳ τοῦτο, εὐδοξοτάτῳ τοῖς φύσεως, μὴ βεβουλῆσθαι. τί;

τ͂

τῶν μὲν ἄλλων οὐ μόνον μετὰ τὸ τῆς πόλεως δοθὲν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν νόμον τοῦ Παπίου, ἀμηγέπως ἐς τοὺς ἐκείνων τῶν πολιτῶν πίνακας παρερπυσάντων: οὗτος, διὰ τὸ τοῖς ἐκείνοις μηδὲ μὲν χρῆσθαι, ἐν οἷς προσεγράφθη, ὅτι πάντα τὸν χρόνον Ἡράκλειος εἶναι ἐβουλήθη, ἀποδοκιμασθήσεται; ἀναγραφὰς τὰς ἡμετέρας ἀναζητεῖς δηλαδή. ἔστι γὰρ μαυρὸν, τοῖς μὲν ἐγγυτάτοις τιμηταῖς, τοῦτον μετὰ τοῦ φανερωτάτου τοῦ στρατηγοῦ, Λουκίου Λουκόλλου, παρὰ τὸ στρατὸν γεγονέναι: τοῖς ἀνωτέροις δὲ, μετὰ τοῦ αὐτοῦ τοῦ ταμίου γεγονέναι ἐπὶ τῆς Ἀσίας: τοῖς δὲ πρώτοις, τῷ Ἰουλίῳ, καὶ τῷ Κράσσῳ, οὐδὲν τὸ τοῦ λαοῦ μέρος ἀπογραφθῆναι. Ἐπειδὴ δὲ, ἡ ἀπογρα-

cũ ceteri non m̃odo poſt ciuitatem datam, ſed etiam poſt legem Papiam, aliquo modo in eorum municipiorum tabulas irrepſerint: hic, qui ne vtitur quidem illis, in quibus eſt ſcriptus, quod ſemper ſe Heracliensem eſſe voluit, reijcietur? Cenſus noſtros requiris ſcilicet. Eſt enim obſcurum, proximis cenſoribus, hunc cum clariſſimo Imperatore, L. Lucullo, apud exercitum fuiſſe: ſuperioribus, cum eodẽ quæſtore fuiſſe in Aſia: primis, Iulio, & Craſſo, nullam populi partem eſſe enſam. Sed, quo-

niam

niam cenſus non ius ciuitatis confirmat, ac tantummodo indicat, eum, qui ſit cenſus, ita ſe iam tum geſſiſſe pro ciue: ijs temporibus (quæ tu criminaris, ne ipſius quidem iudicio eum in ciuium Rom. iure eſſe verſatum) & teſtamentum ſæpe fecit noſtris legibus, & adijt hereditates ciuium Rom. & in beneficijs ad ærarium delatus eſt à L. Lucullo prætore, & conſule. Quære argumenta, ſi qua potes. numquam enim hic neq; ſuo, neque amicorum iudicio reuincetur. Quæres à nobis, Gracche,

φὴ οὐ τὸ δίκαιον τῆς πόλεως ἐπιῤῥώννυσι, τοῦτο δὲ μόνον ἐπιδείκνυσι, τὸν, ἀπογραφθέντα, οὕτως ἤδη τότε πεπολιτεῦσθαι: τούτους τοὺς χρόνους (οὓς ὑπὸ σοῦ διαβληθέντας, μηδὲ τοῦ αὐτοῦ κρίσει ἐν τῷ τῶν πολιτῶν τῶν ῥωμαίων δικαίῳ διατρεψάμενον) καὶ διαθήκην πολλάκις ἐποιήσατο κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους, καὶ ἐπορεύσατο εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν πολιτῶν τῶν ῥωμαίων, καὶ ἐν ταῖς εὐεργεσίαις εἰς τὸν θησαυρὸν εἰσηνέχθη τοῦ Λυκίου Λουκόλλου ἐπάρχοντός τε, καὶ ὑπατεύοντος: μάστευσον τὰ ἐπιχειρήματα, εἴ τινα δύνῃ. οὐδέποτε γὰρ οὗτος οὔτε τῇ τοῦ ἑαυτοῦ, οὔτε τῇ τῶν φίλων κρίσει ἀνασκευασθήσεται. ἐξέσῃ παρ' ἡμῖν, ὦ Γεάλις

nam τίνος

τίνος ἕνεκα οὕτω σφόδρα τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ τερπόμεθα; ὅτι χορηγεῖ ἡμῖν, ὅπου καὶ ὁ θυμὸς ἐκ ταύτης ἀγοραίου τῆς κυκήθεας ἀναπαύσεσθαι, καὶ τὰ ὦτα τὰ πρὸς τὰς λοιδορίας κεκμηκότα ἡσυχάζειν. οἴει σὺ ἢ ἂν ἐξαρκεῖν ἡμῖν, τὸ καθ' ἑκάστην ῥητορεύειν ἐπὶ τοσαύτῃ τῶν πραγμάτων τῇ ποικιλίᾳ, ἐὰν μὴ τὰς ψυχὰς ἡμῶν τῇ παιδείᾳ διασκήσαντας: ἢ ἂν φέρειν τὸν θυμὸν τοσαύτην φιλονεικίαν, εἰ μὴ ἐκείνους παιδείᾳ τῇ αὐτῇ χαλασθέντας; ἐγὼ δὲ κατεξομολογοῦμαι, ταύταις τῶν σπουδαῖς ἐμὲ ὀφείλειν, οἱ δὲ ἄλλοι αἰσχυνθείησαν, οἵτινες οὕτω ἑαυτοὺς τῇ διατριβαῖς ἀπεκάλυψαν, ὥστ' ἂν οὐδὲν δυνή-

cur tantopere hoc homine delectemur. Quia ſuppeditat nobis, vbi & animus ex hoc forenſi ſtrepitu reficiatur, & aures cōuicio defeſſæ conquieſcant. An tu exiſtimas aut ſuppetere nobis poſſe, quod quotidie dicamus in tanta varietate rerum, niſi animos noſtros doctrina excolamus: aut ferre animos tantam poſſe contentionem, niſi eos doctrina eadem relaxemus? Ego vero fateor, me his ſtudijs eſſe deditū. ceteros pudeat, ſi qui ita ſe literis abdiderunt, vt nihil

poſſint

ex his, neq; ad communem afferre fructum, neq; in adſpectum, lucemq; proferre. Me autem quid pudeat, qui tot annos ita viuo, iudices, vt ab illis nullo me vmquam tempore, aut commodum, aut otium meum abſtraxerit, aut voluptas auocarit, aut deniq; ſomnus retardarit? Quare quis tandem me reprehendat, aut quis mihi iure ſuccenſeat, ſi, quantum ceteris ad ſuas res obeundas, quantum ad feſtos dies ludorum celebrandos, quātum ad alias voluptates, & ad ipſam requiem animi, & corporis conceditur temporis: quantum alij

σαιντο ἐξ αὐτῶν, μηδὲ πρὸς κοινὸν προσφέρεσθαι τὸν καρπὸν, μηδὲ πρὸς ὄψιν, καὶ τὸ φῶς εἰσενεγκεῖν. ἐμὲ δὲ τί ἂν αἰσχύνηται, εἰ τοσαῦτα ἔτη οὕτως διεβίων ὦ κριταί, ἵνα παρ᾽ αὐτῶν οὐδένα ποτὲ τὸν χρόνον, ἢ τὸ ἕρμαιον, ἢ ἡ σχολή μου κατασύρσειεν ἄν, ἢ ἀφελκύσειεν ἡ ἡδονή, ἢ τὸ τελευταῖον ὁ ὕπνος μελλήσειεν; τίς οὖν δὴ μέμφεσθαί μοι, ἢ τίς μοι δικαίως ἀγανακτεῖν, ἢν, ὅσον τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τὸ σφῶν τὰ πράγματα διατελεῖν, ὅσον γε ἐπὶ τὸ τὰς ἑορταστικὰς τῶν πραγμάτων τὰς ἡμέρας γεραίρειν, ὅσον ὡς τὰς ἄλλας τὰς ἡδονὰς, καὶ τὴν αὐτὴν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τε, καὶ σώματος ὑφίεται τοῦ καιροῦ: ὅσον ἄλλοι

μὲ

μὲ νέμουσι ταῖς εὐκαίροις συνεστίαις, ὅσον τέλος τῷ κύβῳ, ὅσον δὲ τῇ σφαίρᾳ: τοσοῦτόν μοι ἐγαυτὸς ἐπὶ τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι ταύτας τὰς σπουδὰς εἰληφὼς γίγνομαι; καὶ δὴ καὶ τοῦτό μοι συγχωρητέα μᾶλλον, ὅτι ἐκ τούτων τῶν σπουδῶν, καὶ οὗτος αὐξάνεται ὁ λόγος τε, καὶ ἡ δύναμις: ἥτις, ὁποία τις οὖν ἐν ἐμοὶ οὖσα τυγχάνει, οὐ πώποτε πρὸς οὐδὲν τοῖς τῶν φίλων κινδύνοις ἐνεδέησεν. ἣ μὲν ἂν εἴ τινι λειοτέρα δοκεῖ: τἀκεῖνα δὴ, τὰ ἀκρότατα, ἀφ' ἧς τῆς πηγῆς ἀντλήσαιμι, οἶδα. εἰ μὴ γὰρ πολλῶν τε τῶν ἐντολαῖς, καὶ πολλῶν τοῖς γράμμασι, ἐκ πρώτης τῆς ἡλικίας ἐπείσθην ἄν, οὐδένος δεῖν ἐν τῷ βίῳ πάνυ ἐπιθυμεῖσθαι, πλὴν

tribuũt intempestiuis conuiuijs: quantum denique aleæ, quantum pilæ: tantum mihi egomet ad hæc studia recolenda sumpsero? Atq; hoc eo mihi concedendum est magis, quod ex his studijs, hæc quoq; crescit oratio, & facultas: quæ, quantacumque in me est, numquam amicorum periculis defuit. Quæ si cui leuior videtur: illa quidem certe, quæ summa sunt, ex quo fonte hauriã, sentio. Nam, nisi multorum præceptis, multisq; literis mihi ab adolescentia suasissem, nihil esse in vita magnopere expetendum, nisi lau-

laudẽ, atq; honeſtatẽ: in ea autẽ perſequẽda, omneis cruciatus corporis, omnia pericula mortis, atq; exſilij, parui eſſe ducenda: numquam me pro ſalute veſtra in tot, ac tantas dimicationes: atq; in hos profligatorum hominũ quotidianos impetus obieciſſem. Sed pleni omnes ſunt libri, plenæ ſapientum voces, plena exemplorum vetuſtas: quæ iacerent in tenebris omnia, niſi literarum lumẽ accederet. Quam multas nobis imagines, non ſolum ad intuendum, verum etiam ad imitandũ, fortiſſimorum virorum, expreſ-

τοῦ ἐπαίνου, καὶ τοῦ καλοῦ· ἐπὶ δὲ τὸ ἐπιτυγχάνειν αὐτῷ, πάντα τὰ τιμωρήματα τοῦ σώματος, πάντας σὺν κινδύνους τοῦ θανάτου, καὶ τῆς ἐξορίας, ἐξουδενοῦσθαι: οὐ πώποτε ἂν ἐμὲ ὑπὲρ τοῦ διασώζειν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς μὲν τόσας, καὶ τοσαύτας μάχας: τὰς δὲ διαφθαρέντων τῶν ἀνθρώπων τὰς καθημερινὰς ὁρμὰς προβλήσθειν. ἀλλὰ μεσταὶ πᾶσαί εἰσιν αἱ βίβλοι, μεσταὶ αἱ τῶν σοφῶν φωναί, μεστὴ τῶν παραδειγμάτων ἡ ἀρχαιολογία: ἅπερ ἔκειτο ἂν πάντα περὶ τὰ σκότη, ἐκτὸς τοῦ τῶν γραμμάτων τὸ σέλας μὴ ἐφάπτειν. ὡς πολλὰς ἡμῖν τὰς εἰκόνας, οὐ μόνον πρὸς τὸ θεᾶν, ἀλλὰ δὴ καὶ πρὸς τὸ μιμεῖσθαι, τῶν ἰσχυροτάτων ἀνθρώπων, ἀπεικασμένας,

νας, οἱ γραφεῖς ἕλληνές τε, καὶ οἱ ῥωμαῖοι κατειλήφασι; ἃς ἐγώγε μοι ἀεὶ ἐν τῷ κυβερνᾶν τὴν πολιτείαν προβαλλόμενος, τήν τε ψυχὴν καὶ νοῦν μου μόνῃ τῇ διανοίᾳ ἀνθρώπων τῶν ἐξόχων ἐσχημάτιζον. ἐρωτήσειεν ἂν τίς, τί; οἱ ἐκεῖνοι αὐτοὶ ἀκρότατοι ἄνδρες, ὧν αἱ ἀρεταὶ τοῖς γράμμασι ἐφανίσθησαν, ἆρα τῇ αὐτῇ διδασκαλίᾳ, ἣν σὺ τοῖς ἐγκωμίοις αἰρεῖς, πεπαιδευκότες ἦσαν; χαλεπῶς μὲν τοῦτο περὶ ἁπάντων διισχυρίζειν: ἔστι δὲ δῆλον, τί ἂν ἀποκριναίμην. ἐγὼ μὲν πολλοὺς ἀνθρώπους ἐξόχῳ τῷ θυμῷ, καὶ τῇ ἀρετῇ γεγονέναι, ἄνευ τῆς παιδείας, φύσεως τῇ αὐτῇ εὐεξίᾳ ἐπιπολὺ τῇ θείᾳ, καὶ

ſas, ſcriptores & Græci, & Latini reliquerunt? quas ego mihi ſemper in adminiſtranda repub. proponens, animũ & mentem meam ipſa cogitatione hominum excellentium conformabam. Quæret quiſpiam, quid? illi ipſi ſummi viri, quorum virtutes literis proditæ ſunt, iſtane doctrina, quam tu laudibus effers, eruditi fuerunt? Difficile eſt hoc de omnibus confirmare: ſed tamẽ eſt certum, quid reſpondeam. Ego multos homines excellenti animo, ac virtute fuiſſe, ſine doctrina, naturæ ipſius habitu prope diuino, &

 per

per ſeipſos moderatos, & graueis exſtitiſſe fateor. etiam illud adiungo, ſæpius ad laudem, atq; virtutem, naturam ſine doctrina, quam ſine natura valuiſſe doctrinam. Atque idem ego contendo, cum ad naturã eximiam, atq; illuſtrem acceſſerit ratio quædam, confirmatioque doctrinæ: tum illud neſcio quid præclarum, ac ſingulare ſolere exſiſtere. Ex hoc eſſe hunc numero, quẽ patres noſtri viderunt, diuinum hominem, Africanum: ex hoc C. Lælium, L. Furium, modeſtiſſimos homines, & cõtinentiſſimos: ex hoc

καθ' ἑαυτοῦ σώφρονάς τε, καὶ σεμνοὺς τετυχηκέναι καθομολογοῦμαι. καὶ μὴν καὶ τοὐκεῖνο κολλάομαι, πολλάκις ὡς τὸν ἔπαινον, τήν τε ἀρετὴν, φύσιν ἄνευ τῆς παιδείας, ἢ ἄνευ τῆς φύσεως ἰσχυκέναι τὴν παιδείαν. ὁ αὐτὸς δὲ κἀγὼ φθέγγομαι, ἐπὶ τὴν φύσιν τὴν ἐξαιρέτην, καὶ λαμπρὰν ἀφικομένου τρόπου τινὸς, καὶ βεβαιώσεως τῆς παιδείας: τότε τοὐκεῖνο οὐκ οἶδά τί εὐκλεές τε, καὶ τὸ μοναδικὸν εἰωθὸς γίγνεσθαι. ἐκ τούτου εἶναι τοῦτον τοῦ ἀριθμοῦ, ὃν οἱ πατέρες ἡμέτεροι ἑωρακότες ἦσαν, θεῖον ἄνθρωπον, τὸν Ἀφρικανόν: ἐκ τούτου Γάιον Λαίλιον, τὸν Λύκιον Φούριον, σώφρονάς τε ἀνθρώπους, καὶ ἐγκρατεστάτους: ἐκ τούτου ἰσχυ-

ἰσχυρώτατον ἄνδρα, καὶ
τότε ἐς ἄκρον τῆς παιδεί-
ας ἐληλακότα, Μάρκον
Κάτωνα ἐκεῖνον γέροντα:
οἱ δήπου ἦν οὐδὲν ἂν πρὸς
τοῦτο καταλαμβάνειν, καὶ
τὸ ἀσκεῖσθαι τοῦ τῆς ἀρετῆς,
παρὰ τῶν γραμμάτων
ὠφελλοῦντο, μήποτε αὐτοὺς
ὡς τὴν τῶν αὐτῶν σπουδὴν
ξυγκεκομίκοιεν. τούτου
δὲ μὴ τοσούτου τε καρποῦ
ἀναδεικνυμένου, καὶ ἢν
ἐκ τούτων τῶν σπουδῶν ἡ
τέρψις μόνη ζητήσοιτο:
ὅμως ὡς, ἡγοῦμαι, ταύ-
την τῆς ψυχῆς τὴν ἄνεσιν,
φιλανθρωποτάτην τε, καὶ
ἐλευθεριωτάτην ἂν ἐ-
κρίνετε. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα
μηδὲ τῶν χρόνων ἐστι, μηδὲ
τῶν ἡλικιῶν ἁπασῶν,
μηδὲ τῶν τόπων: αὗται δὲ
αἱ σπουδαὶ τὴν νεότητα
τρέφουσι, τὸ γῆρας τέρ-

fortissimum virum,
& illis temporibus
doctissimum, M. Ca-
tonem illum senē:
qui profecto si nihil
ad percipiendam,
colendamq; virtu-
tem, litteris adiuua-
rentur, numquam
se ad earum studiū
contulissent. Quod
si non hic tantus
fructus ostendere-
tur, & si ex his stu-
dijs delectatio sola,
peteretur: tamen vt,
opinor, hanc animi
remissionem, hu-
manissimam, ac li-
beralissimam iudi-
caretis. Nam cete-
ræ neq; temporum
sunt, neq; ætatum,
omnium, neque lo-
corum: hæc studia
adolescentiam alunt, senectutem oble-

ctant, secundas res ornant: aduersis perfugium, ac solatium præbent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur. Quod si ipsi hæc neq; attingere, neq; sensu nostro gustare possemus, tamen ea mirari deberemus, etiam cum in alijs videremus. Quis nostrûm tam animo agresti, ac duro fuit, vt Roscij morte nuper non commoueretur? qui cum esset senex mortuus, tamen, propter excellentem artem, ac venustatem, videbatur omnino mo-

ποῦσι, τὰ τῆς εὐτυχίας κοσμοῦσι· τοῖς δυστυχήμασι καταφυγήν τε, καὶ παραμυθίαν παρέχουσι, εὐφραίνουσιν οἴκοι, οὐκ ἐμποδίζουσι θύραζε, παννυχίζουσι μεθ' ἡμῶν, ἀποδημοῦσι, ἀγραυλοῦσι. ἅπερ μὲν οὖν ἐὰν μὴ καθ' ἑαυτοὺς, οὔτε ἐπιψαύειν, οὔτε τῇ αἰσθήσει τῇ ἡμετέρα γεύειν δυνάμενοι, θαυμάζειν ἂν ταῦτα ἐμέλλομεν, ἂν ἔτι καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁρώμενοι. τίς ἡμῶν ταύτῃ τῷ θυμῷ ἀγροικός τε, καὶ σκληρὸς ὢν ἐγένετο, ἵνα τοῦ ῥωσκίου τοῦ τεθνᾶναι νεωστὶ μὴ κινεῖσθαι; γέροντος μὲν τούτου ἀποθανόντος, ὅμως δὲ, διὰ τὴν ἐξοχὴν τέχνην, καὶ τὴν ἀγλαΐαν, δοκοῦντος πάνυ ἀποθνήσκειν μὴ μελλήσειν, οὐκοῦν ἐκεῖνος μὲν τῇ τοῦ σώμα-

τος

τος κινήσεως. τοσοῦτον δὲ ἔρωτα αὐτῷ ἀντικαταλλάχθη παρ' ἡμῖν ἅπασι: ἡμεῖς δὲ τῶν ψυχῶν, τῶν ἀπιθάνων κινήσεων καὶ τῆς ὀξύτητος τῶν ἀγχινοιῶν καταφρονήσαμεν; ποσάκις ἔγωγε τοῦτον τὸν Ἀρχίαν εἶδον, ὦ δικασταί (χρήσομαι γὰρ τῇ τῶν ὑμῶν πραότητι, ἐπειδή μου κατὰ τὸ καινὸν γένος τοῦ ῥητορεύειν οὕτω ἀκριβῶς προσέχετε) ποσάκις ἔγωγε τουτονί εἶδον, γεγραφότα μὲν οὐδὲν τὸ γράμμα, πολὺν δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν βελτίστων στίχων περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων, τῶν τότε γιγνομένων, λέγειν αὐτοσχεδιαστί; ποσάκις ἀνακληθέντα τὸ αὐτὸ πρᾶγμα λέγειν, τῶν μεταλλαγείσαις λέξεσί γε, γνώ-
eandem rem dicere,
atque

ri non debuisse. Ergo ille corporis motu tantum amorem sibi conciliarat à nobis omnibus: nos animorum incredibiles motus celeritatemq; ingeniorũ negligemus? Quoties ego hunc Archiam vidi, iudices (vtar enim vestra benignitate, quoniam me in hoc nouo genere dicendi tam diligenter attenditis) quoties ego hũc vidi, cum literam scripsisset nullam, magnum numerũ optimorũ versuum de his ipsis rebus, quæ tum agerentur, dicere ex tempore? quoties reuocatum commutatis verbis,

 sen-

sententijs? Quæ vero accurate, cogitateq; scripsisset: ea sic vidi probari, vt ad veterum scriptorũ laudem peruenirẽt. Hunc ego non diligam? non admirer? non omni ratione defendendum putem? Atqui sic à summis hominibus, eruditissimisque accepimus, ceterarũ rerum studia, & doctrina, & præceptis, & arte constare: poetam natura ipsa valere, & mentis viribus excitari, & quasi diuino quodam spiritu afflari. Quare suo iure noster ille Ennius sanctos appellat poetas, quod quasi deorum ali-

μαις γε; τὰ δὲ περιέργως, καὶ ἐκ προνοίας γεγραμμένα· οὕτως ἑώρακα εὐδοκιμάζειν, ὥστε τῶν παλαιῶν γραφέων τῷ ἐγκωμίῳ ἀφικνεῖσθαι. τούτου μέν τοι ἔγωγε μὴ ἐρῴην; μὴ θαυμάζοιμι; μὴ πάντα τρόπον ἂν ἀπολογεῖν οἰησαίμην; ἀλλὰ δὴ οὕτως παρὰ τῶν ἀκροτάτων ἀνθρώπων, καὶ μεμαθηκοτάτων ἐλάβομεν, τὰς μὲν τῶν ἄλλων σπουδὰς, τῇ τε διδασκαλίᾳ, καὶ τοῖς παραγγέλμασι, καὶ τῇ τέχνῃ συνίστασθαι: τὸν δὲ δὴ τὸν ποιητὴν τῇ μόνῃ φύσει ἐρρῶσθαι, καὶ ταῖς τοῦ νοῦ δυνάμεσιν ἀναζωπυρεῖσθαι, καὶ δὴ ἀμηγέπως ἐνθουσιάζειν. Ὥστε κατὰ τὸ δίκαιον αὐτῶν ἡμέτεροι οἱ ἀμφὶ τὸν Ἔννιον ὁσίους προσαγορεύουσι τοὺς ποιητάς. ὅτι τινὰ τρόπον τῶν θεῶν τινι τῷ

χαρί-

χαρίσματί τε, καὶ τῶν δώρων σεσυστηκότες ἡμῖν δοκεῖσθαι. ἴσθι γὰρ μέντοι, ὦ δικασταὶ, ὅσιον παρ' ὑμῖν, τοὺς φιλανθρωποτάτους ἄνδρας, τοῦτο τοῦ ποιητοῦ τοὔνομα, ὅτι μὲν οὐδεμία ποτὲ ἡ βαρβαρότης παρεβιάζετο. λίθοι δὲ καὶ ἐρημίαι τῇ φωνῇ ἀντιφωνοῦσι, θηρία δὲ πολλάκις τὰ ἀγριώδη ἐπὶ τῆς ᾠδῆς χαυνοῦται, καὶ παρίσταται: ἡμεῖς δὲ παιδευσάμενοι πράγμασι τοῖς βελτίστοις οὐκ ἂν τῇ τῶν ποιητῶν φωνῇ παρακεκινηκότες ἐσόμεθα; Ὅμηρον μὲν Κολοφώνιοι πολίτην εἶναι λέγουσιν, αὐτῶν, Χῖοι δὲ σφῶν ἰδιοποιοῦσι, Σαλαμινεῖς δὲ ἀπαιτοῦσι, οἱ δὲ Σμιρνεῖς σφῶν εἶναι διισχυρίζουσι. ὥστε καὶ τέμενος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κώμης αὐτῶν καθιέρωσαν:

quo dono, atq; munere commendati nobis esse videantur. Sit igitur, iudices, sanctum apud vos, humanissimos homines, hoc poetę nomen, quod nulla vmquam barbaria violauit. Saxa & solitudines voce respondent, bestiæ sæpe immanes cantu flectuntur, atq; consistunt: nos instituti rebus optimis non poetarum voce moueamur? Homerū Colophonij ciuem esse dicunt suum, Chij suum vindicāt, Salaminij repetunt, Smyrnęi vero suum esse confirmant. Itaque etiam delubrum eius in oppido dedicauerunt:

permul-

permulti alij præterea pugnant inter ſe, atq; contendunt. Ergo illi alienum, quia poeta fuit, poſt mortem etiam expetunt: nos hunc viuum, qui & voluntate, & legibus noſter eſt, repudiabimus? præſertim cũ omne olim ſtudium, atq; omne ingenium contulerit Archias ad populi Rom. gloriam, laudemque celebrandam. nam & Cimbricas res adoleſcens attigit, & ipſi illi C. Mario, qui durior ad hæc ſtudia videbatur, iucundus fuit. Neq; enim quiſquam eſt tam auerſus à Muſis, qui

πολλοὶ δὲ ἄλλοι ἐπὶ τούτοις πρὸς ἀλλήλους διασφαξάμενοι, καὶ ἐρίσαντες. οὐκ οὖν ἐκεῖνοι μὲν ἀλλότριον, διὰ τὸ τοῦ ποιητὴν εἶναι, καὶ τεθνηκότα ἔτι ἐπιθυμοῦσι: ἡμεῖς δὲ τοῦτον ζῶντα, τόν τε θελήματι, καὶ τῷ νόμῳ τὸν ἡμέτερον ὄντα, ἀποσοβήσομεν; καὶ ταῦθ᾽ ὅτι πᾶν τὸ πάλαι ἐπιτήδευμα, καὶ πᾶσαν τὴν εὐφυΐαν ἐπεστράφθη Ἀρχίας ἐς τὸ τοῦ λαοῦ ῥωμαίου τῆς τε δόξης, καὶ τῆς αἰνέσεως ἐγκωμιάζειν. ὁ μὲν γάρ τοι τὰ καὶ περὶ Κυμβρικὰ νέος ὢν καθίκετο, καὶ τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ Γαΐῳ Μαρίῳ, τῷ πρὸς ταύτας σπουδὰς σκληροτέρως αὐτὸν ἔχειν δοκουμένῳ, ἡδὺς ἐγένετο. οὔτε γάρ τις οὕτως ἀποστραφθεὶς τυγχάνει παρὰ τῶν Μουσῶν, ὁ

μὴ ὑποστὰς ῥᾳδίως τοῖς στίχοις αἰώνιον τῶν πόνων αὐτοῦ κήρυγμα παρατίθεσθαι. Θεμιστοκλῆ μὲν ἐκεῖνον, τὸν ἀκρότατον ἀθήνησιν ἄνδρα, φασὶν εἰλεχέναι, ἐρωτηθέντα, τίνος ἂν τοῦ ἀκροάματος, ἢ τίνος ἀσμενέστατα φωνῆς ἀκούσειεν: τούτου, ἀφ' οὗ ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ βέλτιστα προκατακηρυχθείη. ἐκεῖνος μέν τοι ὁ Μάριος πρὸς ταῦτα καὶ ὑπερφυῶς τὸν Λύκιον Πλόκιον ἠγαπήσατο: οὗ τῆς φύσεως ᾤετο, τὰ πεπραγμένα αὐτοῦ, δύνασθαι περιβοᾶν. ὁ δὲ πόλεμος πρὸς τὸν Μιθριδάτην μέγας τε, καὶ στυφελὸς ὤν, καὶ περὶ πολλὴν τὴν ποικιλίαν, τῇ τε γῇ, καὶ τῇ θαλάττῃ, τετραμμένος, ὅλος παρὰ τούτου ἀπετυπώθη:

non mandari versibus æternum suorum laborum facile præconium patiatur. Themistoclem illum, summum Athenis virum, dixisse aiũt, cum ex eo quæreretur, quod acroama, aut cuius vocem libentissime audiret: eius, à quo sua virtus optime prædicaretur. Itaq; ille Marius item eximie L. Plotium dilexit: cuius ingenio putabat, ea, quæ gesserat, posse celebrari. Mithridaticũ vero bellum magnum, atq; difficile, & in multa varietate, terra, marique, versatum, totum ab hoc expressum est: qui

qui libri non modo L.Lucullum, fortissimum, & clarissimum virum, verum etiam populi Roman. nomen illustrant. Populus enim Romanus aperuit, Lucullo imperante, Pontum, & regijs quondam opibus, & ipsa natura regionis vallatũ: populi Romani exercitus, eodem duce, non maxima manu innumerabileis Armeniorum copias fudit: populi Rom. laus est, vrbem amicissimam Cyzicenorum, eiusdem consilio, ex omni impetu regio, ac totius belli ore, ac faucibus ereptã esse, atq; conseruatam:	αἵ τινες βίβλοι οὐ μόνον Λύκιον Λούκολλον, ἰσχυρώτατόν τε, καὶ λαμπρότατον ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ λαοῦ ῥωμαίου ὄνομα διαυγνῶσι. ὁ μὲν γὰρ λαὸς ὁ ῥωμαῖος ἤνοιξεν, τοῦ Λουκόλλου προσταχθέντος, Πόντον, καὶ βασιλικοῖς ποτε τῆς ὑπάρξεσι, καὶ τῇ αὐτῇ τῆς χώρας φύσει παραφραξάμενον: τὸ τοῦ λαοῦ ῥωμαίου στράτευμα, τοῦ αὐτοῦ στρατηγοῦντος, οὐ μεγίστῃ χειρὶ τὰ τῶν Ἀρμενίων ἀναρίθμητα συστήματα διέφθαρεν: τοῦ λαοῦ ῥωμαίου τὸ ἐπαινετικόν ἐστι, τὸ τοῦ ἄστεος οἰκειοτάτου τῶν Κυζικένων, τοῦ αὐτοῦ τῇ βουλείᾳ, ἐξ ἅπαντος βασιλικοῦ τοῦ τε ῥόθου, καὶ ὅλου τοῦ πολέμου στόματος, καὶ τῶν λαρύγγων ἐξαρπάζειν, καὶ τὸ σεσωκέναι:

τῶν ἡμετέρων ἀεὶ φθέγξεται, καὶ προκηρύξεται, τοῦ Λυκίου Λουκόλλου ἀγωνισθέντος, μετὰ τῶν ἀποθανόντων τῶν στρατηγῶν καταπεσθεὶς τῶν πολεμίων στόλος, καὶ ἀνυπέρβλητος παρὰ τῷ Τενέδῳ ἡ ἐκείνη ναυμαχία: ἡμέτερά ἐστι τὰ τρόπαια, ἡμέτερα τὰ ἐγκαταλείμματα, ἡμέτεροι οἱ τρίαμβοι. ὥστε, οἱ ταῦτα τῇ τῆς φύσεως αὐτῶν ὑμνισθέντες, ὑπὸ τούτων ἡ φήμη τῶν ῥωμαίων ἐπιβόητος γίγνεται. ἤνδανε τῷ Ἀφρικανῷ ἀνωτέρῳ ὁ ἡμέτερος Ἔννιος: ἐκοῦν καὶ ἐπὶ τοῦ μνημείου τῶν Σκιπιώνων οἴεται οὗτος καθεστάναι, ἐκ τοῦ μαρμάρου. ἀμέλει δὲ τοῖς ἐπαίνοις οὐ μόνον αὐτοὶ, οἱ ὑμνιζόμενοι, ἀλλὰ καὶ λαοῦ τοῦ ῥωμαίου τοὔνομα κατακοσμεῖται.

noſtra ſemper feretur, & prædicabitur, L. Lucullo dimicante, cum interfectis ducibus depreſſa hoſtium claſſis, & incredibilis apud Tenedum pugna illa naualis: noſtra ſunt trophæa, noſtra monumenta, noſtri triumphi. Quare, quorum ingenijs hæc feruntur, ab ijs populi Rom. fama celebratur. Carus fuit Aphricano ſuperiori noſter Ennius. itaq; etiam in ſepulchro Scipionum putatur is eſſe conſtitutus, è marmore. At ijs laudibus certe non ſolũ ipſi, qui laudantur, ſed etiam populi Rom. nomen ornatur. In

In cœlum huius proauus Cato tollitur. magnus honos populi Rom. rebus adiungitur: omnes deniq; illi Maximi, Marcelli, Fuluij, nõ ſine cõmuni omnium noſtrum laude decorantur. Ergo illum, qui hæc fecerat, Rudium hominem, maiores noſtri in ciuitatem receperunt: nos hunc Heraclienſem, multis ciuitatibus expetitum, in hac autem legibus conſtitutũ, de noſtra ciuitate eijciemus? Nam ſi quis minorem gloriæ fructum putat ex Græcis verſibus percipi, quam ex Latinis, vehementer errat, propterea quod Græca leguntur

ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τούτου πρόπαππος Κάτων αἱρεῖται. μεγάλη ἡ δόξα τοῖς πράγμασι τοῦ λαοῦ ῥωμαίου ἐπιτίθεται: πάντες δὲ τέλος οἱ ἐκεῖνοι Μάξιμοι, Μάρκελλοι, Φούλβιοι, οὐκ ἄνευ τῆς τῶν ἁπάντων ἡμῶν κοινῆς αἰνέσεως ἐπιπρέπουσι. τὸν μὲν οὖν, ταῦτα πεποιηκότα, ῥούδιον ἄνθρωπον, πρόγονοι ἡμῶν τῇ πόλει ὑπεδέξαντο: ἡμεῖς δὲ τοῦτον ἡρακλειον, παρὰ πολλῶν μὲν τῶν πόλεων ἐπιθυμοῦντα, καὶ ἐν ταύτῃ τοῖς νόμοις καταστησάμενον, ἐκ τῆς ἡμετέρας πόλεως ἐξοικισόμενοι; εἰ μὲν γάρ τις μείζονος τῆς δόξης καρπὸν νομίζει ἐκ τῶν ἑλληνικῶν μὲν στίχων ἀπολαύειν, ἢ ἐκ τῶν λατίνων, λίαν ἀπαμβροτεῖ, διὰ τὸ τοῦ μὲν ἑλληνικοῦ

ἐν

ἐν ἅπασι σχεδὸν ἔθνεσιν ἀναγνῶναι: τὰ δὲ Λατίνου τοῖς πέρασιν αὐτοῦ, σμικροῖς δήπου, περιπλέκεται: Ὥστε εἰ τὰ πεπραγμένα παρ' ὑμῶν, τοῖς τῆς οἰκουμένης χώραις διορίζεται: γλίχεσθαι χρὴ ἡμᾶς, ὡς ἂν ἥκιστα τὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν βέλη παρεξῆναι, καὶ τὴν αὐτόσε τήν τε δόξαν, καὶ φήμην διαπερᾶν: καὶ δὴ τούτων μὲν εὐρύτων τοῖς αὐτοῖς λαοῖς ὄντων, περὶ ὧν τῶν πραγμάτων ταῦτα γράφεται, μάλιστα δὲ καὶ τοῖς περὶ τοῦ βίου, κλέους ἕνεκα, ἀγωνιζομένοις, τοῦτο μέγιστόν ἐστι ὁρμητήριον κινδύνων γε, πόνων γε. ὡς πολλοὺς μὲν γραφεῖς τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, μέγας ἐκεῖνος ὁ Ἀλέξανδρος σὺν ἑαυτῷ

in omnibus fere gentibus: Latina ſuis finibus, exiguis ſane, continentur. Quare ſi res hæ quas geſſimus, orbis terræ regionibus definiuntur: cupere debemus, quo minus manuum noſtrarũ tela peruenerint, eodem gloriam, famamq; penetrare: quod cum ipſis populis, de quorum rebus ſcribitur, hæc ampla ſunt: tum ijs certe, qui de vita, gloriæ cauſa, dimicant, hoc maximũ & periculorum incitamentum eſt, & laborum. Quam multos ſcriptores rerum ſuarum Magnus ille Alexander ſecum

habuisse dicitur? Atq; is tamen, cum in Sigæo ad Achillis tumulum adstitisset, ô fortunate, inquit, adolescens, qui tuæ virtutis Homerum præconem inueneris! Et vere. nam, nisi Ilias exstitisset illa: idem tumulus, qui corpus eius contexerat, nomen etiam obruisset. Quid? noster hic Magnus, qui cũ virtute fortunam adæquauit, nonne Theophanem Mitylenæum, scriptorem rerum suarum, in concione militum ciuitate donauit? & nostri illi, fortes viri, sed rustici, ac milites, dulcedine quadam gloriæ commoti, qua-

ἐσχηκέναι λέγεται; ὁ δὲ ὅμως, ἐπιστὰς παρὰ τῷ Σιγαίῳ ἐπὶ τοῦ Ἀχιλλέως τάφου, ὦ εὐδαιμονέστατε, ἔφη, τῶν νεανίσκων, ὁ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ εὑρεθεὶς κήρυκτα τὸν ὅμηρον: καὶ ὄντως: ὁ μὲν γὰρ, ἐὰν μὴ παραγεγαμα εἴη ἡ Ἰλιὰς ἐκείνη, τόγε αὐτὸ τὸ μνημεῖον, σῶμα καλυφθὲν αὐτοῦ, καὶ τοὔνομα καταχώσειεν ἄν. τί δὲ οὗτος ὁ ἡμέτερος Μάγνος; ὁ μετὰ τῆς ἀρετῆς τὴν τύχην ὁμαλίσας, οὐχὶ τὸν μὲν Θεοφάνη Μιτυληνέα, τὸν αὐτοῦ συγγραφέα, ἐν τῷ συλλόγῳ τῶν στρατιωτῶν τῇ πόλει ἐχαρίσατο; οἱ δὲ ἡμῶν ἐκεῖνοι, καρτεροὶ μὲν ἄνδρες, καὶ ἄγροικοι, στρατιῶται δὲ, τῇ τινι τῆς εὐδοξίας γλυκύτητι διακείμενοι, κα-

si par-

θάπερ μεθεχόμενοι τοῦ αὐτοῦ ἐγκωμίου, τὸ μέγα βοῶντες, ἐκεῖνο ἐπευφήμησαν; πιστεύω μὲν οὖν, εἰ μὴ τοῖς νόμοις πολίτης ῥωμαῖος Ἀρχίας οὐκ ἂν εἴη, ὡς παρά τινι τῶν στρατηγούντων χαρίσαιτο τῇ πόλει, δεήσεσι μὴ τευξάμενος. Σύλλας, τοῖς μὲν Ἰβέροις, καὶ τοῖς Γάλλοις χαριζόμενος, τοῦτον πιστεύω, παραιτούμενον ἀποσείσειεν ἄν; ὃν ἡμεῖς ἐν τῇ ἀγορᾷ ἑωράκαμεν, τὸ βιβλίδιον ὑποβαλλομένου αὐτῷ τινος ποιητοῦ κακοῦ τοῦ ἐκ τοῦ λαοῦ, ὅτι μόνον τὸ ἐπίγραμμα ἐπ᾽ αὐτὸν ἐπαλλήλοις μακροτέροις τοῖς στίχοις ποιησάμενος; αὐτίκα ἐκ τούτων, ἅπερ τότε ἐπώλει, κεκελευκέναι αὐτῷ δοῦναι τὸ βραβεῖον ταύτῃ τῇ ἐναποθέσει,

ſi participes eiuſdem laudis, magno illud clamore approbauerunt? Itaq; credo, ſi ciuis Romanus Archias legibus non eſſet, vt ab aliquo Imperatore ciuitate donaretur, perficere non potuit. Sylla, cum Hiſpanos, & Gallos donaret, credo, hũc petentem repudiaſſet: quem nos in concione vidimus. cum ei libellũ malus poeta de populo ſubieciſſet, quod epigramma in eum feciſſet tantummodo alternis verſibus longiuſculis, ſtatim ex ijs rebus, quas tunc vendebat, iubere ei præmiũ tribui ſub ea conditione, ne

nequid poſtea ſcriberet. Qui ſedulitatem mali poetæ duxerit aliquo tamen præmio dignam, huius ingenium, & virtutem in ſcribendo, & copiam non expetiſſet? Quid? à Qu. Metello Pio, familiariſſimo ſuo, qui ciuitate multos donauit, neque per ſe, neq; per Lucullos impetrauiſſet? qui præſertim vſq; eo de ſuis rebus ſcribi cuperet, vt etiam Cordubæ natis poëtis, pingue quiddã ſonantibus, atq; peregrinum, tamen aureis ſuas dederet. Neq; enim eſt hoc diſſimulandũ, quod obſcurari non poteſt: ſed præ nobis ferendũ:

ἵνα μή τι μετὰ ταῦτα γράψειεν ἄν. ὁ μὲν οὖν τὴν ἐπιπαρέρχειαν κακοῦ τοῦ ῥαψῳδοῦ ἀξιωποιηθεὶς ὅμως γερασμίου τινὸς, τούτου δὲ τὴν ἀγχίνοιαν, καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν τῷ γράφεσθαι, καὶ τὸ πλῆθος, οὐκ ἂν ἐπιθυμήσειεν; τί; ὑπὸ τοῦ Κοίντου Μετέλλου Πίου, οἰκειοτάτου αὐτοῦ, τοῦ χαρισαμένου πολλοὺς τῇ πόλει, μηδὲ δι' αὐτοῦ, μηδὲ διὰ τῶν Λουκόλλων οὐκ ἂν συγχωρηθείη; τοῦ καὶ ταῦτα ἐς τοσοῦτον περὶ τῶν αὐτοῦ γράφειν γλιχομένου, ὥστε καὶ τοῖς μὲν ἐν Κορδούβᾳ γεγαόσι ποιηταῖς, τοῖς λιπαρόν τι ἠχοῦσι, καὶ ἀλλοδαπὸν, ὅμως δὲ τὰ ὦτα αὐτοῦ παραδοθέντος: οὐ γὰρ ἀποποιητέον, ὅπερ ἀμαυροῦσθαι οὐχ οἷός τ' ὄν: ἀλλὰ προκομιστέον πρὸ ἡμῶν:

ἐλκό-

ἑλκόμεθα πάντες τῆς εὐδο-
ξίας τῇ ἐπιθυμίᾳ:
καὶ πᾶς ὁ βέλτιστος μά-
λιστα τῷ κλέει ἐπαγω-
γεῖται. οἱ αὐτ' ἐκεῖνοι
φιλόσοφοι, καὶ ἐν ταύ-
ταις τῶν βίβλοις, αἳ περὶ
τοῦ καταφρονεῖσθαι τῆς δό-
ξης γεγραφότες εἰσὶ,
τοὔνομα αὐτῶν ἐπιγρά-
φουσι: καὶ ἐν τῷ αὐτῷ,
τῆς περικηρυξίας, καὶ τῆς
εὐγενείας παρορᾶσθαι,
κηρυχθῆναι περὶ αὐτῶν,
καὶ ὀνομάζειν ἐθέλουσι. Δέ-
κιος μὲν Βροῦτος, ὁ μὲν
ὕψιστος ἀνήρ τε, καὶ στρα-
τηγός, τοῦ Ἀκκίου, οἰκειο-
τάτου αὐτοῦ, τοῖς μέτροις,
τῶν τε ἱερῶν καὶ τῶν μνημείων
τὰς εἰσόδους κατεκόσμη-
σεν αὐτοῦ. ἤδη δὲ ἐκεῖνος, ὁ
πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς, τοῦ συ-
στρατεύσαντος Ἐννίου, πο-
λεμήσας, Φούλβιος, οὐκ
ἐξαμφοτέρισεν τοῦ Ἄρε-
dubitauit Martis

trahimur omnes
laudis ſtudio: & o-
ptimus quiſq; maxi-
me gloria ducitur.
Ipſi illi philoſophi,
etiam in illis libel-
lis, quos de conte-
mnenda gloria ſcri-
bunt, nomen ſuum
inſcribunt: & in eo
ipſo, in quo prædi-
cationem, nobilita-
temq; deſpiciunt,
prædicari de ſe, ac
nominari volunt.
Decius quidem Bru-
tus, ſummus ille vir,
& Imperator, Attij,
amiciſſimi ſui, car-
minibus, templorũ
ac monumentorũ
aditus exornauit
ſuorum. Iam vero
ille, qui cum Ætolis,
Ennio comite, bel-
lauit, Fuluius, non

manubias Muſis cōſecrare. Quare, in qua vrbe Imperatores prope armati, pòetarum nomen, & Muſarum delubra coluerunt, in ea non debent togati iudices à Muſarum honore, & à pòetarum ſalute abhorrere. Atq́;, vt id libentius faciatis, iam me vobis iudices, indicabo, & de meo quodam amore gloriæ, nimis acri fortaſſe, verumtamen honeſto, vobis confitebor. Nā, quas res nos in conſulatu noſtro vobiſcum ſimul pro ſalute huius vrbis, atque Imperij, & pro vita ciuium, proq́; vniuerſa repub. geſ-

ὡς λαβὰς ταῖς Μούσαις ἱεροποιεῖν. ἐφ' ᾗ μὲν οὖν, τῇ πόλει σχεδὸν ὡπλισμένοι οἱ στρατηγοὶ τῶν ποιητῶν τοὔνομα, καὶ τοὺς τῶν Μουσῶν νεὼς λατρεύσαντες ἦσαν, ἐπὶ ταύτης οὐ μέλλουσι τηβεννοφόροι οἱ κριταὶ παρὰ τῆς Μουσῶν τιμῆς, καὶ παρὰ τῶν ποιητῶν τῆς σωτηρίας μυσάττεσθαι. τοῦτο δὲ, ὡς ἀσμενεστέρως ποιήσαιτε, ἤδη ἐμαυτὸν ὑμεῖς ὦ κριταὶ, ἀποφανῶ, καὶ περὶ τῆς τινος φιλοδοξίας ἐμοῦ, λίαν ὀξείας μὲν τάχα, σεμνῆς δ' ὅμως, καὶ ἐξομολογήσομαι. τὰ μὲν γὰρ, ἐν τῇ ὑπατείᾳ ἡμῶν ἅμα μεθ' ὑμῶν ὑπὲρ σωτηρίας τῆς τε ταύτης πόλεως, καὶ δυναστείας, καὶ τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν, καὶ ὑπὲρ ἁπάσης τῆς πολιτείας πε-

πρα-

πεπραγμένα, καθήψατο οὗτος τοῖς στίχοις, ἤτοι καὶ ἤρξατο· τούτων δὲ ἐγώγ' ἀκηκοὼς ὤν, ὅτι μέγα τὸ πρᾶγμα, κάλυπόν τε ὤφθη, τούτῳ διατελέσαι παρῃνησάμην. οὐδενὸς γὰρ ἄλλου μισθώματος τοῦ πόνου τε, καὶ κινδύνων ἱμειρομένη ἡ ἀρετὴ, πλὴν ταύτης τῆς αἰνέσεως, καὶ τοῦ κλέους: οὗ μὴ κατασυρθέντος, ὦ κριταί, τί ἂν γένοιτο χάρις τινὸς ἐν τοσούτως σμικρῷ τοῦ βίου δρομήματι, τοσούτως δὲ μινυνθαδίου, τοσούτοις ἂν πόνοις ἡμᾶς ἀσκήσαιμεν; ἀμέλει, εἰ μή τι, ὁ θυμὸς προνοηθῆναι ἐς τὸ ὄπισθεν, εἰ δὲ, αἷς χώραις τοῦ βίου τὸ διάστημα περιεγράφθη, ταῖς αὐταῖς ἅπασας τὰς διανοίας

simus; attigit hic versibus, atque inchoauit: quibus auditis, quod mihi magna res, & iucunda visa est, hunc ad perficiendum hortatus sum. Nullam enim virtus aliam mercedem laborum, periculorũque desiderat, præter hanc laudis, & gloriæ: qua quidem detracta, iudices, quid est quod in hoc tam exiguo vitæ curriculo, & tam breui, tantis nos in laboribus exerceamus? Certe, si nihil animus præsentiret in posterum, &, si, quibus regionibus vitæ spatium circumscriptum est, eisdem omneis cogitationes

termi-

terminaret suas: nec tantis se laboribus frangeret, neq; tot curis, vigilijsq́ue angeretur, neq; toties de vita ipsa dimicaret. nunc insidet quædam in optimo quoque virtus, quæ nocteis, & dies animum gloriæ stimulis concitat, atq; admonet, non cum vitæ tempore esse dimittendam cōmemorationem nominis nostri, sed cum omni posteritate adæquandam. An vero tam parui animi videamur esse omnes, qui in rep. atque in his vitæ periculis, laboribusq́ue versamur, vt, cum vsq; ad extremum spatiū, nullum tranquillū, atq;

ὁρίζειν αὐτοῦ· μηδὲ τοσούτοις καμάτοις ῥῆξαι ἑαυτὸν, μηδὲ πρὸς τοσαύτας φροντίδας τε, καὶ τὰς ἀγρυπνίας δυσθυμηθείη, μηδὲ τοσάκις περὶ τῆς αὐτῆς ζωῆς διαδοξαλίσαιτο. νῦν δὲ ἐνιδρύεταί τις τῷ βελτίστῳ ἑκάστῳ ἡ ἀρετὴ, ἥγε νύκτας, καὶ ἡμέρας τὴν ψυχὴν τοῦ κλήτους κέντροις παρορμᾷ, καὶ νουθετεῖ, οὐκ μετὰ τοῦ τῆς ζωῆς χρόνου ἀφίεσθαι τὸ ἀπομνημόνευμα τοὐνόματος ἡμετέρου, σὺν δὲ πᾶσιν τοῖς μεθ' ἡμᾶς ὁμαλισθῆναι. ἆρα μὲν οὖν οὕτως μικρόψυχοι ἂν δοκεῖν ἅπαντες, οἱ περὶ τῆς κοινῆς καὶ τῶν τοῦ βίου κινδύνων, καὶ τῶν καμάτων διατριβόμενοι, ὥστε, μέχρι τοῦ ἐστάτου διαστήματος, οὐδὲν γαληνόν τε, καὶ

χολα-

σχολασθὲν τὸ πνεῦμα, διαγαγόντες, πάντα μεθ' ἡμῶν τελευτήσειν νομίσαιμεν; ἆρα δὲ, τὰς μὲν ἀνδριάντας τά τε ἀγάλματα, οὐ ψυχῶν ὁμοιώματα, σωμάτων δὲ, μετὰ τῆς σπουδῆς πολλοὶ οἱ ἀκρότατοι ἄνθρωποι ἀπειληφότες ἦσαν, τῶν δὲ βουλῶν ἀπολείπειν, καὶ τῶν ἀρετῶν ἡμετέρων εἰκόνα ἧπου πάνυ μᾶλλον ἐσμεν ἀξιούμενοι, τὴν τῶν ἀκροτάτων εὐφυΐαις εἰκογραφηθεῖσάν τε, καὶ γλαφυράν; ἐγὼ δὲ πάντα, τὰ παρ' ἐμοῦ πραχθέντα, ἤδη τότε πραξάμενος ᾤμην σκορπίζειν με καὶ διασπείρειν εἰς τὸ τῆς οἰκουμενῆς ἀεὶ μιμνήσκεσθαι. τούτων δὲ ἤτε παρὰ τῆς αἰσθήσεως ἐμῆς ἀπαλλαξομένων, ἤτε, καθά-

otioſum ſpiritum, duxerimus, nobiſcũ ſimul moritura omnia arbitremur? An, cum ſtatuas, & imagines, non animorũ ſimulachra, ſed corporum, ſtudioſe multi ſummi homines reliquerunt, conſiliorum relinquere, ac virtutum noſtrarum effigiem nonne multo malle debemus, à ſummis ingenijs expreſſam, & politam? Ego vero omnia, quæ gerebam, iam tum in gerẽdo ſpargere me ac diſſeminare arbitrabar in orbis terræ memoriam ſempiternam. Hęc vero ſiue à meo ſenſu poſt mortem abfutura ſunt, ſiue, vt ſapi-

 entiſſimi

entissimi homines putauerunt, ad aliquam animi mei partem pertinebũt: nunc quidem certe cogitatione quadã, speque delector. Quare conseruate, iudices, hominem pudore, eo, quem amicorum studijs videtis comprobari, tum dignitate, tum etiam venustate: ingenio autem tanto, quantum id conuenit existimari, quod summorũ hominum ingenijs expetitum esse videatis: causa vero eiusmodi, quæ beneficio legis, auctoritate municipij, testimonio Luculli, tabulis Metelli comprobetur.

περὶ οἱ ἐλλογιμώτατοι ᾠήθησαν, πρός τινι τῆς ψυχῆς ἐμοῦ μέρει καθηκόντων, νῦν δήπου τῇ διανοίᾳ τινὶ, καὶ τῇ ἐλπίδι τέρπομαι. Διασώζετε μὲν οὖν, ὦ δικασταὶ, τὸν ἄνθρωπον, αἰσχύνῃ τῇ ταύτῃ, ἣν τῶν φίλων τοῖς ἐπιτηδεύμασι ὁρᾶτε εὐδοκιμάζειν, εἶτα τῷ ἀξιώματί γε, καὶ τῇ ἐπαφροδισίᾳ: ἀγχινοίᾳ δὲ τοσαύτῃ, ὡσαύτῃ χρὴ ταύτην οἴεσθαι, ἣν παρὰ τῶν ἀκροτάτων ἀνθρώπων τοῖς εὐφυμίαις ἀπαιτησαμένην ἐσθ' ἑωρακότες: δίκῃ δὲ τοιαύτῃ, ἥτις ἂν εὐεργετήματι μὲν τοῦ νόμου, τῇ δὲ αὐθεντίᾳ τῆς πόλεως, καὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Λουκόλλου, καὶ τοῖς πίναξι τοῦ Μετέλλου συνδοκιμασθεῖσα τυγχάνει.

τούτων

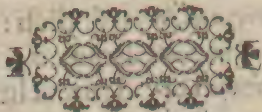
τούτων μὲν οὖν οὕτως ὑπαρχόντων: αἰτοῦμαι παρ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐάν τις οὐ μόνον ἀνθρωπίνη, ἀλλὰ καὶ ἡ θεῖα ἀμφὶ τὸ τηλικούτων πραγμάτων μέλλει σύστασις εἶναι: τοῦτον, τὸν μὲν ὑμᾶς, τὸν δὲ τοὺς στρατηγοὺς ὑμετέρους, τὸν δὲ τὰ βεβιωμένα τοῦ λαοῦ ῥωμαίου πάντα τὸν χρόνον ἐγκωμιασθέντα: τὸν δὲ τοῖς νεαροῖς ἡμετέροις τε, τῶν ἀινέσεων καὶ τοῖς ὑμῶν ἐφεστίοις τοῖς κινδύνοις ἀΐδιαν τὴν μαρτυρίαν δοθήσεσθαι καθομολογοῦντα: τὸν δὲ ἀπὸ τούτοις τούτου ὄντα τοῦ ἀριθμοῦ, οἱ πάντα τὸν χρόνον παρὰ τοῖς πᾶσι ὅσιοί τε ἐσχὸν, καὶ προσαγορεύειν εἰωθότες: οὕτως εἰς ὑμετέραν πίστιν προσδέχεσθαι, ὡς τῇ φιλανθρωπίᾳ

Quæ cum ita sint: petimus à vobis, iudices, si qua non modo humana, verum etiam diuina in tantis negotijs commendatio debet esse: vt eum, qui vos, qui vestros imperatores, qui populi R. res gestas semper ornauit: qui etiam his recentibus nostris, vestrisque domesticis periculis æternum se testimonium laudum daturum esse profitetur: quique est eo numero, qui semper apud omneis sancti sunt habiti, atq; dicti: sic in vestram accipiatis fidem, vt humanitate

vestra

veſtra leuatus potius, quam acerbitate violatus eſſe videatur. Quæ de cauſa pro mea conſuetudine, breuiter, ſimpliciterque dixi, iudices, ea confido probata eſſe omnibus: quæ non fori, neq; iudiciali conſuetudine, & de hominis ingenio, & cũmuniter de ipſius ſtudio locutus ſum, ea iudices, à vobis ſpero eſſe in bonam partem accepta: ab eo, qui iudicium exercet, certò ſcio.

ὑμῶν κουφισθεὶς μᾶλλον, ἢ στρυφνότητι ὑβριζόμενος ἂν δοκείη. τὰ μὲν περὶ τῆς δίκης κατὰ τὴν συνήθειάν μου, βραχέως τε, καὶ ἁπλῶς εἰρημένα, ὦ κριταί, θαῤῥέω εὐδοκιμασθῆναι παρὰ τῶν πάντων: ἅπερ δὲ οὔτε μὲν τῆς ἀγορᾶς, οὔτε δὲ δικανικοῦ τοῦ ἔθους, καὶ περὶ τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἀγχινοίας, καὶ κοινῶς περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιτηδεύματος εἰλοχώς εἰμι, ταῦτα δικασταί, παρὰ μὲν ὑμῶν ἐλπίζω εἰς ἀγαθὸν μέρος εἰληφέναι: παρὰ δὲ τοῦ ἀσκήσαντος τὰ τῆς κρίσεως, δ᾽ἐχλὼ οἶδα.

Ευχὴ

ΕΥΧΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

ORATIO DOMINICA.

ΚΟΙΝΩ͂Σ.

COMMVNITER.

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θελημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς; τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς, ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς, ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν.

ΑΤΤΙΚΩ͂Σ.

ATTICE.

Πάτερ ὑμῶν ὅγε ἐν τῶν οὐρανῶν, ἁγιασθήτω τοὔνομά σεθεν, ἐλθετω ἥγε βασιλῆα ϛεθεν, γενηθήτω τόγε θέρημά ϛεοθεν, ὡς ἐν οὐρανοῦ καὶ ἐπὶ τῆσγε γῆς. τόνγε ἄρτον ἡμῶν τόνγε ἐπιού-σιον, δὸς ἡμῖν τήμερον, καὶ ἄφες ἡμιν τάγε ὀφεω-ρήματα ἡμων, ὡς καὶ ἡμης, ἀφίεμεν τοῖσι ὀφειλέ-τασι ἡμων, καὶ μὴ ἐσενέγκῃς ἡμᾶς ἐς πησασμόν. ἀλλὰ σῦσαι ἡμᾶς, ἀπὸ τοῦγε πονησοῦ. Ἀμήν.

Ιωνικῶς

ΙΩΝΙΚΩ͂Σ.

IONICE.

Πέτερ ἡμέων ὁ ἐν τοῖσι οὐρανοῖσι, ἁγιάζεσθω τὸ οὔνομά σου, ἐλθέμεναι ἡ βασιλήϊα σου, γένεσθω τὸ τέλημά σεο, ἐν οὐρανῶϊ ὡς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὶν ἦρτον ἡμέων τὶν ἀπιέυσιον δὸς ἡμῖν σήμειρον, καὶ ἄπες ἡμῖν τὰ ὀπγιλήματα ἡμέων ὡς καὶ ἡμέες, ἀπίεμεν τοῖσι ὀπγιλέτησι ἡμείων, καὶ μὴ ἠισειέγκῃς ἡμέας εἰς πγιερασμόν. ἀλλὰ ῥυέμεναι ἡμέας, ἀπὸ τοῦ πονηροῖο. Ἡμήν.

ΔΩΡΙΚΩ͂Σ.

DORICE.

Απφὺ ἁμέων ὢν τοῖσιν ὠρανοῖσιν, ἁγιασθήτον τὸ ὄινομά τοῦ, ἐνθέτων ἁ βασιλέα του, γενναθάτον τὸ σέλαμά σου, τὼς πόλαν ἐν ὠρανῶ καὶ ἐπὶ τᾶς γᾶς, τὸν ἄρτον ἁμέων τὸν ἐπιώσιον δὸς ἁμῖν σάμερον, καὶ ἄπες ἁμῖν, τὰ ὀιπελάματα ἁμῶν, τὼς καὶ ἄμες, ἀπίεμες τᾶσι ὀιφελέταισιν ἁμῶν, καὶ μὰ ἐσενέγκῃς ἄμμε ἐς πειρασμόν. ἀλλὰ ῥῦσαι ἄμαις, ἀπὸ τοῦ πονηρῶ. Ἀμάν.

Αἰολικῶς

ΑΙΟΛΙΚΩΣ.

ÆOLICE.

ΠΉτερ ἀμμέων ὁ ἐν τοῖσι ὠρανοῖσι, ἀζιαθήτω τὸ ὄνυμά ϛεῦ, ἐλθέτω ἡ βασιλεία ϛεῦ, γενηθήτω τὸ θέλημά ϛεῦ, ὡς ἐν ὠράνω κὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν ἄρτον ἀμμέων τὸν ἐπιούσιον δὸς ἄμμιν σήμερον, κὰ ἄφες ἄμμιν. τὰ ὑφοιλήματα ἀμμέων, ὡς κὰ ἄμμες, ἀφίεμεν τοῖς ὑφοιλέταις ἀμμέων, καὶ μὴ οἰσενέγκῃς ἄμμε οἰς μοιρασμόν. Fαλλὰ ῥῦσαι ἄμμε ἀμὸ τοῦ μονηρῶ. Ἠμήν.

Τῇ ΔΙΑΛΕΚΤῳ,

ᾗ τὸ πλῆθος ἐπὶ τῆς τοῦ Κωνσταντίνου πόλεως χρῶνται.

DIALECTO,

Eâ qua vulgus Constantinopoli vtitur.

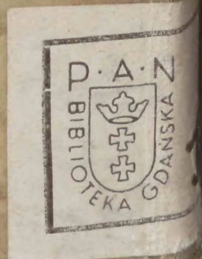
ΠΑτερ ημας, οπου ισε της τως ουρανους, αγιαθιτο το ονομα ϛου, να ερθη βασιλεια ϛου, το θελημα σου. να γενεθη, ετζου εν τη γη, ως εις τον ουρανον, το ψωμι ημας δοσε ημας σημερον, και συχωρασε ημας τα κριματα ημων, ετζου και εμης, σιχορασομεν εκεινους οπου μας αδικουν, και μην φερνης ημας εις το πειρασμο. αλλα σοσον ημας, απο το κακο. Αμην.

Errores qui irrepſerunt.

Folio 2. ſub Stemmate verſu 2. Δȣκα σέο, lege Δȣκά σεο. F. 17. v. 3. ἐυ, l. εὖ. F. 19. v. 18. δρεσμόν, l. δεσμόν. ibid. κοινον, l. κοινόν. ibid. v. 20. ζονεχονται, l. ζυνέχονται. F. 20. v. 17. Φεύγυνλι, l. Φεύγοντι. ib. v. 20. ἀκρολείτȣ, l. ἀκρολάτȣ. F. 22. v. 7. ἀντιοχεία, l. ἀντιοχεία. F. 26. v. 6. Συλλάιȣ, l. Συλλάνȣ. F. 27. v. 3. τ superfluum. F. 27. v. 19. παρεγενόμενοι, l. παραγενόμενοι. Fol. 28. τὴν πίστιν, ταύτην l. τὴν πίστιν ταύτην. Fol. 30. v. 4. ȣ τοιαπίναξι, l. ȣ̃ν τοῖς πίναξι. F. 32. v. 4. ἤδη, l. ἤδη: Fol. 33. v. 1. ἕνεκα, l. ἕνεκα. F. 32. v. 6. τὴν, l. τὴν. F. 40. v. 13. ἐμελλομεν, l. ἐμέλλομεν. F. 41. v. 12. γεν☉, l. γέν☉: ibid. v. 13. ȣτω, l. ȣ̃τω. Fol. 43. v. 20. πολιτὴν, l. πολίτην. F. 44. v. 9. θελημαλι, l. θελήματι. F. 45. v. 16. ἠγαπησαν, l. ἠγαπήσαν. F. 46. v. 3. ἰσχυρωταλον τε, l. ἰσχυρώταλόν τε. F. 47. v. 13. οἱ ταυτα, l. οἱ ταῦτα. F. 48. v. 20. γάρ τις, l. γάρ τις.

Sub fauſtâ interim gubernatione Magnifici & Adm: Reuer: Domini, D. IACOBI NAIMANOWIC, I. V. D. ac Profeſſoris, Cathedr. Eccl. Crac. Canonici, Archidiaconi Pileoen. &c. &c. Generalis Rectoris, & Procancellarij Almæ Acad. Crac. longè digniſſ.

2

P·A·N
BIBLIOTEKA GDAŃSKA